

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra biologie a environmentálních studií

Chovy drobných obratlovců na základních školách

Komparace vybraných zemí EU

Breeding small vertebrates in primary schools - Comparison from
selected EU countries

Diplomová práce

Autor: Bc. Zuzana Bártlová

Vedoucí práce: Ing. Jan Andreska, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy a střední
školy biologie — dějepis

Praha 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a na základě literatury a pramenů uvedených v Seznamu použité literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Zároveň dovoluji, aby byla práce zveřejněna v databázi Thesis.

V Praze dne

2016

Podpis.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mají svou zásluhu na vzniku této práce. V první řadě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce Ing. Janu Andreskovi, Ph.D. za jeho pomoc a velikou trpělivost. Díky dále patří mé rodině za její podporu a manželům Vitáskovým za motivaci i dobrou radu. V neposlední řadě bych ráda poděkovala všem, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření a umožnili tím vznik této práce.

Děkuji.

Abstrakt

Tato práce se zabývá tématem školních chovů obratlovců. Postihuje jejich problémy a přínosy. Jejím cílem je vytvořit přehledný text, nabízející informace případným zájemcům o tuto činnost. Při řešení práce byla použita dotazníková metoda zjišťující zkušenosti pedagogů, jak z České republiky, tak ze zahraničí (Norsko, Polsko, Španělsko). Výsledkem provedeného výzkumu je přehled, který nabízí srovnání zkušeností a názorů oslovených respondentů.

klíčová slova: chov, škola, obratlovci, Norsko, Polsko, Španělsko, Česká republika

Abstract

This work's main topic is raising vertebrates at school. It includes their problems and benefits. Its aim is to create a clear text offering information to people interested in this activity. The questionnaire method was used to find experiences of teachers from both the Czech Republic and abroad (Norway, Poland, Spain). The result of the research is a survey, which offers a survey of the experiences and views of respondents.

Key words: breeding, school, vertebrates, Norway, Poland, Spain, Czech Republic

Obsah

1. Úvod	7
2. Důvody zakládání chovů – výhody a nevýhody.....	8
2.1. Výhody.....	8
2.2. Nevýhody.....	9
2.3. Terapeutické návštěvy	10
3. Hygiena a zdravotní rizika spojená s chovem zvířat	11
3.1. Přenos.....	11
3.2. Bezpečný chov	11
3.3. Vybrané rizikové choroby	12
3.4. Alergie	16
4. Výběr vhodného zvířete a péče o něj.....	18
5. Sociální a psychologický vliv.....	21
6. Právní aspekty	23
6.1. Obecná nařízení	23
6.2. Nařízení týkající se hygieny.....	27
6.3. Místní vyhlášky.....	28
6.4. Shrnutí.....	29
7. Metodika.....	30
7.1. Výběr zúčastněných zemí	30
7.2. Dotazníkové šetření	30
7.2.1 Použité typy položek	31
7.2.2. Použité formy odpovědí.....	32
7.2.3. Obsah sledovaný dotazníkem	34
8. Školství ve vybraných zemích.....	35
8.1. Polská republika.....	35
8.2. Španělské království	36

8.3.	Norské království	38
9.	Výsledky dotazníků	41
9.1.	Česká republika.....	41
9.1.1.	Úvodní sekce	41
9.1.2.	Sekce pro Pedagogy se zkušenostmi s chovy.....	42
9.1.3.	Sekce pro pedagogy bez zkušeností s chovy.....	44
9.2.	Zahraniční dotazníky	47
9.3.	Norsko.....	48
9.3.1.	Úvodní sekce.	48
9.3.2.	Sekce pro pedagogy bez zkušeností s chovy - Teachers without experience with animals at school.	49
9.4.	Polsko.....	52
9.4.1.	Úvodní sekce.	52
9.4.2.	Sekce pro pedagogy se zkušeností s chovy - Teachers with experience with animals at school.	53
9.4.3.	Sekce pro pedagogy bez zkušeností s chovy - Teachers without experience with animals at school.	56
9.5.	Španělsko	58
9.5.1.	Úvodní sekce.	58
9.5.2.	Sekce pro pedagogy se zkušeností s chovy - Teachers with experience with animals at school.	59
9.5.3.	Sekce pro pedagogy bez zkušeností s chovy - Teachers without experience with animals at school.	59
10.	Komparace výsledků	63
11.	Diskuze	68
12.	Závěr.....	71
13.	Seznam použité literatury	72
14.	Přílohy	75

1. Úvod

Zvířata jsou již od dávné minulosti nedílnou součástí lidských životů, ať již jako součást obživy a farmářské činnosti, či jako mazlíčci a společníci. O pozitivním vlivu přítomnosti živočichů na lidské životy se zmiňuje hned několik psychologických publikací (například: Triebenbacher 1998, Preye 2008, Kellnerová 2013). Toto jsou, kromě mnoha jiných (jež budou v této práci popsány), důvody proč někteří pedagogové zakládají ve svých školách, či třídách školní chovy.

Primárním cílem této práce je zmapovat různé aspekty školního chovu zvířat, jež by mohly mít vliv na učitele i žáky a dopomoci tak pedagogům, kteří by měli v budoucnosti zájem o takovouto činnost, k lepší orientaci v tématu a snadnějšímu překonávání překážek, které mohou nastat. Také se snaží o shrnutí pozitivních i negativních stránek školních chovů a upozorňuje na úskalí, která musí zodpovědný pedagog před založením školního chovu uvážit. K tomuto účelu slouží také dotazníkové šetření, jehož výsledky jsou uvedeny v praktické části dokumentu.

Dotazníkové šetření má dvě části. První je šetřením mezi pedagogy základních škol na území ČR. Druhou částí je dotazníkové šetření provedené ve vybraných zemích EU na vyučujících žáků, kteří věkem odpovídají základní škole. Tyto dvě části jsou v závěru práce komparovány. Důvodem k zařazení zahraničních respondentů byla možnost porovnání podmínek a přístupu učitelů k problematice školních chovů nejen v České republice, ale i v rámci Evropy.

2. Důvody zakládání chovů – výhody a nevýhody

V současné době se kontakt dětí se zvířaty stává stále méně obvyklým. Jedním ze způsobů, jak na tuto situaci mohou reagovat vzdělávací instituce, je zřízení vlastního chovu ve třídě/škole, avšak tato strategie má jak svá pozitiva, tak negativa.

2.1. Výhody

Mezi hlavní výhody takového počínu můžeme zařadit možnost využití drobného obratlovce ve výuce, zvláště při přírodovědě/přírodopise. Vyučující má možnost demonstrovat fyzické znaky daného zvířete, životní návyky, jež mají žáci možnost dlouhodobě pozorovat, či dokonce některá pravidla genetiky (v případě větších chovů s možnostmi množení). Avšak mezi pozitiva lze zařadit také sociální vlivy, ať už se jedná o vytvoření přátelského vztahu ke zvířeti, nebo převzetí zodpovědnosti za péči o školního mazlíčka. Další méně zřejmé výhody prezentuje ve své publikaci z roku 2015 American human association. V průzkumu provedeném touto organizací uvádí učitelé jako výhody např. vytvoření pozitivního vztahu ve školním prostředí (platí zejména pro žáky s problematickým sociálním postavením ve třídě), zlepšení celkové atmosféry ve třídě, či dokonce zlepšení jazykových schopností (žáci jsou vyzýváni, aby školnímu mazlíčkovi četli/vyprávěli).(Ganzer, McCullough, 2015)

Přínosem školního chovu může být také popularizace a odbourání strachu z méně oblíbených druhů zvířat. Tímto tématem se zabývá studie publikovaná ve sborníku Society & Animals v roce 2012(Hummel, 2012). Autoři zde pracují se skutečností, že každý člověk v sobě má zakořeněn strach, či odpor k některým živočichům, jež je daný evolučními adaptacemi (Öhman et al., 2001), avšak s těmito pocity se dá pracovat a právě pomocí školních chovů je mírnit, či zcela vyvrátit. Ke studii byl vybrán chov stínky, hlemýžďe a myši. Žáci měli možnost s těmito zvířaty přicházet opakovaně do fyzického kontaktu, dozvídat se o nich nové informace a starat se o jejich potřeby. Výsledky průzkumu mezi žáky zapojenými do pokusu jasně dokazují, že hladina strachu a odporu se po dlouhodobější práci se zvířaty výrazně snížila a to zvláště u děvčat. Přesto autoři upozorňují na skutečnost, že před zavedením takového chovu je třeba vše s žáky řádně prodiskutovat a v žádném případě je do interakce s živočichy (zvláště do fyzického kontaktu) nenutit, jelikož takové chování by mohlo mít za následek zhoršení emocionální reakce na zvíře. (Hummel, 2012)

Pozitivní dopad může mít chov nejen na konkrétní třídu, ale i na školu jako celek. Přináší zatraktivnění a možnost nových výukových programů, kroužků, či celoškolských aktivit orientovaných na práci se zvířaty. (Kellnerová 2013)

2.2. Nevýhody

Přesto, že má chov zvířete ve školním prostředí zajisté mnoho pozitiv, je třeba se zamyslet i nad riziky a etickými otázkami spojenými s touto problematikou. První z nich je zásadní otázka, zda je etické prezentovat žákům zvíře zavřené v kleci. S tímto problémem se nepotýkají jen učitelé, pokud se zaměříme na podobu zoologických zahrad před několika lety a dnes najdeme mnoho zásadních rozdílů, větší výběhy, mizení mříží a přibývání osvětové činnosti je jen jejich malou částí. Tato skutečnost reflektuje změny ve společnosti, jež je třeba brát v úvahu.

Organizace PETA, jež se zabývá právy zvířat, se staví ostře proti školním chovům a nabízí hned několik argumentů podporující takový názor: Zaprvé je to ignorování přirozeného životního rytmu některých zvířat. Například drobní hlodavci jsou často převážně noční zvířata, jež jsou umístěním do světlé třídy a změnou biorytmů stresována. Další komplikací je péče o mazlíčka v době víkendů a prázdnin, kdy jsou i společenská zvířata často ponechávána delší dobu o samotě a pokud se o zvíře stará některý z žáků, není v moci pedagoga kontrolovat jeho životní podmínky a správnost péče. V neposlední řadě mohou být hrozbou pro zvířata chovaná ve škole i sami žáci, PETA zaznamenala několik takových hlášení. Ku příkladu ubití dvou činčil k smrti, či uvaření hada v mikrovlnné troubě. Avšak hrozba může být i opačná, nelze podceňovat hygienická a bezpečnostní rizika (alergie, bakterie a jiní parazité přenášení zvířaty, možnost pokousání atd.), jež chov přináší, zvláště pak u mladších žáků.

Jelikož ve školních chovech převažují zejména druhy, jako jsou křeček, morče, želva, atd. může být jednou z nevýhod odklon od znalosti hospodářských zvířat, jež byla tradičně chována v minulosti, což způsobuje zkreslenou interpretaci pojmu „domácí zvíře“, žák jako domácí zvíře může vnímat např. křečka, nikoli tradiční hospodářská zvířata. (Jančaříková 2008)

V případě nekvalitního chovu s nevyhovujícími podmínkami je jedním z rizik, že žáci přijmou takovéto podmínky jako standardní. Nekvalitní strava, životní podmínky chovaných jedinců, či nevhodné fyzické zacházení s nimi se snadno mohou stát pro nezkušené žáky normou, jež budou aplikovat ve svém dalším životě. (Jančaříková 2008)

2.3. Terapeutické návštěvy

Proto je nutné, aby pedagog před zřízením chovu zvážil veškeré jeho aspekty, klady i zápory a zajistil bezpečné prostředí, jak pro žáky, tak pro chované zvíře. Pokud má vyučující zájem zprostředkovat svým žákům kontakt se zvířetem, ale není to z různých důvodů možné (obavy z náročnosti chovu, negativní postoj vedení školy, či rodičů, zdravotní stav žáků atd.), alternativou se můžou stát terapeutické návštěvy speciálně trénovaného zvířete s lektorem. Minimalizují se bezpečnostní i hygienická rizika, jelikož zvíře musí být řádně prověřené. V České republice jsou takováto zvířata prozatím převážně doménou hendikepovaných dětí a takzvané zooterapie (nejčastěji canisterapie), avšak terapeutické výhody zvířat lze aplikovat i na běžných základních školách. Je prokázáno, že zooterapie zlepšuje kromě jiného také čtecí dovednosti a plynulost řeči žáků. (Prey 2008)

Nicméně přesto, že je zooterapie vhodnou alternativou ke školnímu chovu, v žádném případě plně nenahradí všechny jeho pozitivní aspekty.

3. Hygiena a zdravotní rizika spojená s chovem zvířat

S chovem jsou vždy spojena zdravotní a hygienická rizika. Úkolem pedagoga je minimalizovat možnost přenosu zoonotických onemocnění, či parazitů dodržováním hygienických zásad. Hygienické a zdravotní hledisko je také třeba zohlednit při výběru druhu chovaného zvířete a to zvláště vzhledem k alergiím, či jiným možným zdravotním obtížím žáků (podrobněji níže). (Kellnerová 2013)

3.1. Přenos

K přenosu onemocnění ze zvířete na člověka může dojít dvojím způsobem. Za prvé přímo, pokud dojde k porušení kožní bariéry, škrábnutím, kousnutím, či skrze otevřené zranění při kontaktu s mazlíčkem. Za druhé nepřímo, kontaminací rukou, nebo stravy, eventuálně vdechnutím choroboplodných zárodků při manipulaci s trusem, nebo v jiné situaci, kdy se částice dostávají do vzduchu. (Smíšková 2009)

3.2. Bezpečný chov

Prvním krokem k co největšímu zabezpečení příznivých hygienických podmínek je pečlivý výběr samotného mazlíčka. Zvíře by mělo pocházet od zkušeného chovatele, který sám dodržuje všechny zásady zdravého chovu. Na první pohled by mělo být čisté, bez výtoků z očí, uší, atd. Pokud si jeho zdravotním stavem chceme být zcela jistí, je dobré nechat zvíře před umístěním do třídy zkontrolovat veterinářem. V případě, že již nějakého mazlíčka ve škole máme, je nutné nového jedince nejprve umístit do karantény, než bude přidán k již existujícímu chovu a minimalizovat tak riziko zavlečení nemoci do jinak zdravého chovu. (Kellnerová 2013)

Dalším důležitým krokem na cestě k bezpečnému chovu je pořízení správného typu chovného zařízení. Dle CDC (Centre for disease control and prevention) by chovaný živoch měl být vždy držen v uzavíratelném prostoru bez možnosti kontaktu s divoce žijícími zvířaty. Pokud je chovné zařízení umístěno ve třídě, musí pro něj být vyhrazen zvláštní prostor, tak aby v jeho nejbližším okolí žáci nejedli a nezvyšovali tak případné riziko přenosu nemoci. V případě školních chovů by také měla být konstrukce chovného zařízení přizpůsobena ke snadné manipulaci, jejíž součástí by mělo být i bezpečné uzavírání. Celková podoba ubikace by pak měla být taková, aby se co nejvíce snížilo riziko úrazu (kulaté hrany a rohy, nevyčnívající dráty atd.). (CDC 2016)

Dále by měly být žáci poučeni, že si musí mýt ruce nejen po kontaktu se zvířetem, ale i s předměty, jež s ním bezprostředně souvisí (klec, krmení, misky atd.). V čistotě by měla být udržována také ubikace chovaného živočicha, je třeba ji pravidelně mýt a několikrát ročně důkladně vydezinfikovat. Mytí veškerého vybavení souvisejícího s chovem nesmí probíhat ve stejném dřezu, jako se žáci myjí, nebo ve dřezu v jehož blízkosti je připravováno jídlo. Kellnerová k dezinfekci chovného zařízení doporučuje roztok chloraminu, či hypermanganu.

Vyučující zodpovědný za chov by měl pravidelně kontrolovat celkový fyzický stav zvířat a jejich trus (možná identifikace přítomnosti parazitů, či trávicích onemocnění). Pokud má podezření na možné propuknutí choroby je povinen kontaktovat veterináře a zvíře podezřelé z nákazy odstranit z blízkosti žáků, eventuálně ho izolovat i od ostatních chovaných jedinců. Stejný postup je doporučován i v případě úhynu zvířete, kdy může veterinární laboratoř provést testy nutné k určení příčiny smrti potažmo k identifikaci případné choroby. (Kellnerová 2013)

3.3. Vybrané rizikové choroby

Povinností pedagoga je také dohlížet na to, že se živočich v průběhu svého života nenakazil žádnou nemocí, a to jak z důvodu správné péče o zvíře, tak kvůli možnosti přenesení některých onemocnění na žáky, či jiné osoby přicházející s chovanými živočichy do styku.

Jedním ze zoonotických onemocnění, jež mohou ohrozit zdraví žáků je **salmonelóza**. *Salmonella* je druh bakterie, který napadá zažívací trakt jak studenokrevných, tak teplokrevných obratlovců, odkud se může šířit do okolního prostředí a napadnout tak další jedince. V případě, že *Salmonella* napadne člověka se po 6 – 48 hodinové inkubační době objevují symptomy jako bolest hlavy, malátnost, horečka, zvracení, průjem a další. K nakažení osob touto bakterií dochází nejčastěji po kontaktu s infikovanými potravinami, avšak existují i případy nakažení od domácích mazlíčků, nejčastěji plazů a to i přes skutečnost, že ne všechny serotypy jsou přenosné ze zvířete na člověka. (Woodward 1997)

V USA se v letech 1994 až 2002 každý rok v průměru objevilo 1,4 milionu případů salmonelózy, z toho 74 000 bylo způsobeno přenosem z exotického domácího mazlíčka (plaza) na osobu, jež s ním byla v kontaktu. V Evropě jsou počty nakažení nižší, například v Irsku bylo mezi lety 2005 až 2008 zaznamenáno 14 případů nakažení, ve Finsku to byly

tři případy a stejně tak ve Francii. Avšak tato data nejsou zcela přesná, jelikož pro Evropu neexistuje ucelená databáze těchto případů, což je způsobeno odlišnostmi v systémech dohledu (například v Nizozemí nepodléhá salmonelóza povinnému oznamování), proto je počet nakažených přenosem z domácího mazlíčka na člověka pravděpodobně vyšší a nelze toto riziko podcenit, přesto, že statisticky není pravděpodobnost nakažení touto cestou vysoká. Vzhledem k přibývajícimu počtu domácích chovů plazů se riziko zvyšuje. Jako prevenci CDC doporučuje mytí rukou mýdlem po každém kontaktu se zvířetem, nebo čímkoliv s čím zvíře přichází do styku, což může znamenat například i vodu v akváriu. (Bertrand 2008)

Dalším onemocněním, jež je možné získat i od doma chovaných jedinců je **leptospiróza** (nebo také Weilova nemoc). Tato bakterie ve většině případů způsobuje chronické infekce ledvin a jater. Postižená zvířata vylučují choroboplodné zárodky močí, přičemž k nakažení může dojít i v raném věku zvířete, což znemožňuje pedagogovi stoprocentní kontrolu preventivních opatření. V oblasti České republiky jsou hlavním rezervoárem tohoto onemocnění drobní hlodavci. Leptospiróza nemá vždy stejný průběh, může být asymptomatická, avšak ve vzácných případech může končit i smrtí infikované osoby, u lidí, stejně jako u zvířat, nejčastěji postihuje ledviny a játra, i když ani toto pravidlo neplatí stoprocentně. Nákaza od doma chovaného zvířete není příliš obvyklá, přesto se objevují i takové případy, nejčastěji se jedná o infekci způsobenou potkanem, jež se nakazí při kontaktu s divokým jedincem, či si infekci přinese již z místa narození. Taková situace byla popsána například v roce 2006, kdy byl na infekční kliniku v Praze přijat 26 letý muž s horečkou, třasem, bolestmi svalů, kloubů a průjmem. Po několikadenní hospitalizaci byl serologickým vyšetřením zaznamenán vzrůst protilátek na *Leptospira icterohaemorrhagiae*. Onemocnění mělo velmi těžký průběh, při kterém byly (velmi netypicky) zasaženy hlavně plíce, nicméně po 38 dnech hospitalizace byl pacient propuštěn do domácího ošetřování v dobrém stavu. Jako příčina onemocnění byl po bádání lékařů označen doma chovaný potkan, jež byl s pozitivními výsledky testován na protilátky proti výše zmíněné bakterii. Jelikož není možné u potkana efektivně léčit chronický zánět ledvin způsobený *Leptospirou*, bylo nutné toto zvíře usmrtit, aby bylo zabráněno dalšímu potencionálnímu šíření Weilovy nemoci. (Džupová, Beneš, Zitek 2006)

Virovým onemocněním šířeným skrze domácí mazlíčky je **lymfocytární choriomeningitida**, jejíž původce náleží do rodiny *Arenaviridae*. Primárním

rezervoárem tohoto viru je myš domácí, avšak možnou alternativou může být například i křeček. K přenosu ze zvířete na člověka dochází výše popsáním přímým a nepřímým přenosem. K nakažení člověka člověkem může dojít pouze v případě infekce plodu skrze matku, či velmi vzácně při transplantaci orgánů. Průběh nemoci může být stejně jako u Weilovy nemoci různý. V některých případech nakažení nezaznamenají žádné symptomy, jindy může být nemoc velmi vážná. Pokud se symptomy objeví, stane se tak po 8-13 dnech od primární infekce. Nastává první fáze, kdy nakažený pociťuje malátnost, nechutí k jídlu, má horečku a zvrací. Tato fáze trvá přibližně týden. Poté následuje několik dní bez příznaků následovaných rozvinutím meningitidy, encefalitidy, či meningoencefalitidy. V drtivé většině případů se nakažení pacienti z nemoci zotaví (úmrtí je nižší než 1%), přesto dochází v některých případech k poškození nervové soustavy. Jako prevenci proti nakažení virem lymfocytární choriomeningitidy doporučuje CDC dodržovat výše zmíněná pravidla hygieny s důrazem na zabránění kontaktu s volně žijícími hlodavci, jejich výkaly, či předměty se kterými mohli přijít do styku. (CDC 2014)

Kromě zde již uvedených onemocnění existují i další choroby, jež mohou ohrozit zdraví člověka. Následující seznam slouží jako jejich stručný přehled a byl převzat z textu MUDr. Dity Smíškové s názvem „Zoonózy: ohrožují nás domácí mazlíčci?“, obsahuje i onemocnění typická výhradně pro kočky a psy, s nimiž se ve školních chovech běžně nesetkáváme, avšak byly zařazeny pro úplnost. Jedná se pouze o orientační seznam nejtypičtějších nemocí, v případě parazitů jsou uvedeni pouze ti vnitřní.

„Zoonózy dle etiologického agens

Bakteriální

kampylobakterioza

salmonelóza

lymská borrelióza

listerioza

tularemie

leptospiroza

brucelóza

ehrlichioza

bartoneloza

ornitoza

mor

antrax

Q horečka

Virové

klišťová meningoencefalitida

lymfocytární choriomeningitida

horečka West Nile

žlutá zimnice

hemoragické horečky

(hantaviry, Lassa, Marburg, Ebola)

virová hepatitida E

ptačí chřipka

vzteklina

Parazitární

toxoplazmóza

toxokaroza

trichinelóza trypanosomoza

leishmanióza

Mykotické

*dermatofytozy*¹

Jak ukazuje přehled výše, nedílnou součástí zoonóz jsou nejen bakteriální a virová onemocnění, ale i infekce způsobené parazity, či mykózy. V obou případech jsou nejčastějším hostitelem, jež může zapříčinit přenos na člověka pes, nebo kočka, těmito druhy se zde, z výše uvedených důvodů, nebudeme zabývat podrobněji.

Přehled zmiňuje nejčastější vnitřní parazity, avšak riziko znamenají i parazité vnější. Jedním z nich je tvor, jež napadá i doma chované králíky s latinským názvem *Cheyletiella parasitovorax*, česky **dravčík králičí**. Tento drobný vnější parazit, žije na povrchu kůže, již nabodává a sají z ní tkáňový mok. Kromě *Cheyletiella parasitovorax* existuje ještě

¹ SMÍŠKOVÁ, Dita. Zoonózy: ohrožují nás domácí mazlíčci? *SANQUIS* [online]. 2009, **2009**(64), 88-89 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://www.address.cz/data/www.sanquis.cz/articles/files/64_zoonozy.pdf

Cheyletiella yasguri a *Cheyletiella blakei*. První z nich je parazitem psů, druhý koček. Svým vzezřením mohou připomínat lupy, což jim vysloužilo anglickou přezdívku „walking dandruff“. U lidí způsobují svědění kůže, podráždění a ve velmi vzácných případech léze, avšak jelikož člověk jako hostitel neumožňuje rozmnožování těchto parazitů po 2-3 týdnech sami vymizí. (Fox 1978)

Dalším onemocněním, jež ohrožuje zejména právě děti, a dospívající jsou tzv. **dermatofytózy**. Tyto kožní choroby mykotického původu mají v naší zeměpisné oblasti nejčastěji původce v druzích *Microsporum canis*, *Trichophyton mentagrophytes* (var. *granulosum*) a *Trichophyton verrucosum*, podle čehož je lze dělit na tzv. trychofycie a mikrosporie. U mikrosporií jsou přenašeči převážně psi a kočky, avšak *Trichophyton mentagrophytes* má rezervoár v malých hlodavcích a to nejen ve volně žijících jedincích, ale i v těch chovaných doma. Postiženým zvířatům způsobuje lokální ztrátu srsti a šupinatění pokožky. Klinický obraz u lidského hostitele může být různý, lékaři rozlišují povrchovou a hloubkovou formu trychofycie. Léčba pomocí antimykotik může být lokální, u těžších případů systémová v trvání cca 8 týdnů. Nejúčinnější formou obrany proti dermatofytózám je vakcinace zvířat, jelikož infekce může probíhat i bez vnějších příznaků, což mnohonásobně zvyšuje riziko nakažení žáků. (Šimalajková 2010)

3.4. Alergie

Důležitým tématem v otázce zdraví jsou alergie.

Na alergie musíme brát ohled především při výběru zvířete do školy. Pedagog musí brát na zřetel nejen zdravotní stav žáků kmenové třídy, ve které se bude nacházet ubikace mazlíčka, ale zvláště v případě druhého stupně všech žáků školy. Jelikož je běžnou praxí, že se děti mezi jednotlivými učebnami stěhují, ať už z kapacitních důvodů, či se mohou navštěvovat o přestávkách a tak přijít s nežádoucími alergeny do kontaktu i v případě, že nepatří přímo mezi žáky třídy vlastníci dané zvíře.

Podstatnou otázkou také je, zda může přítomnost zvířete alergii vyvolat u žáků, kteří v minulosti nevykazovaly žádné příznaky zvýšené senzitivity. Na toto téma existuje velké množství studií, jež se ne vždy shodují. V některých případech vědci poukazují na skutečnost, že vlastnictví zvířete v raném věku může dokonce být prevencí k rozvinutí alergie v pozdější době. Avšak jak sami autoři takovýchto studií připouští, není snadné objektivně posoudit důvody objevení/neobjevení zvýšené senzitivity. Důvodem může být mimo jiné skutečnost, že v některých případech se může lišit životní styl domácností

vlastnících a nevlastnících domácího mazlíčka do takové míry, kdy není možné přisuzovat výsledky přímo přítomnosti zvířete. Avšak potencionální riziko vyvolání alergie je největší u malých dětí, proto není nutné problém eventuálního vzniku alergie u dětí školního věku považovat za tak zásadní riziko, aby zabránilo založení školního chovu. (Waser 2004)

Nejsnadnějším způsobem, jak předejít problému s alergiemi je výběr vhodného druhu živočicha. Relativně bezpečnou volbou může být například želva, či rybičky. U obou těchto zvířat se nemusíme obávat alergií na prach, nebo srst, které patří mezi nejběžnější. Další aspekty, jež je třeba při výběru zvážit, jsou uvedeny v následující kapitole 3. Výběr vhodného zvířete a péče o něj.

4. Výběr vhodného zvířete a péče o něj

Výběr vhodného druhu chovaného zvířete je jedním z klíčových momentů při zakládání školního chovu. Kromě hygienických a zdravotních rizik, je třeba zvážit velké množství aspektů, jež mohou ovlivnit tento proces a před konečným rozhodnutím se na problém výběru podívat z mnoha různých úhlů. (Kellnerová 2013)

Bohužel neexistuje ucelená celoevropská statistika vlastnictví domácích mazlíčků, jež by objektivně mapovala počty a druhy chovaných zvířat v domácnostech. Nejblíže se takovému přehledu přiblížila statistika FEDIAFu (The European pet food industry federation), jež zahrnuje výsledky z 21 evropských zemí. Nejaktuálnější přehled pochází z roku 2014, a pokud pomineme psy (2 128 000) a kočky (1 084 000), tak se nejčastěji chovanými zvířaty v ČR stali drobní savci (164 000), následováni ptáky (69 000), rybami (60 000) a plazy (5 200). Čísla jsou samozřejmě pouze orientační, jelikož vychází z počtů prodaného krmiva, ale mohou nám pomoci při posuzování prvního aspektu výběru a tím je **oblíbenost a celkový vztah k danému druhu zvířete**. Jelikož je jedním z cílů při zakládání školního chovu také vybudování pozitivního vztahu žáků ke zvířatům a obecně k přírodě, je vhodné si při výběru uvědomit, že některé druhy zvířat mohou v dětech (nebo v zaměstnancích školy) vyvolávaly odpor, strach, či dokonce fobie. Příčiny těchto pocitů jsou různé, ale je třeba s nimi při výběru zvířete počítat.

Odpor, či štitivost podle evolučních biologů vznikají jako pozůstatek obranných mechanismů, jež měly v minulosti za úkol ochránit člověka před jedovatými, či jinak nebezpečnými tvory. Tyto negativní pocity lze zmírnit cvikem a postupným navykáním při pobytu v přírodě, nebo při kontrolovaném kontaktu (viz kapitola Důvody zakládání chovů – výhody a nevýhody), avšak není vhodné zvířata, jež vzbuzují odpor umísťovat do prostředí třídy, jež by mělo na žáky působit pozitivní a bezpečnou atmosférou. (Valkounová 2011)

Dále nelze ve školním prostředí chovat zvířata jedovatá, či jinak nebezpečná. Právě tyto druhy (nejčastěji jedovatý hmyz a hadi) jsou zdrojem běžného strachu ze zvířat. Ten se od fobie odlišuje tím, že je opodstatněný. Jedinec se chová opatrněji než v běžné situaci a je schopen reálně odhadnout míru hrožícího nebezpečí. (Barešová 2010) Tento strach není třeba zcela potírat. Pokud jsou si žáci vědomi nebezpečí, jež jim potenciálně hrozí a reagují adekvátně.

Fobie je neopodstatněný strach, jež postiženému zabraňuje racionálně reagovat. Fobie ze zvířat patří mezi tzv. specifické (izolované) fobie, což znamená, že pocity strachu a úzkosti jsou směřovány pouze k jednomu předmětu/situaci. Specifické fobie jsou nejčastější formou fobií, trpí jimi cca 11% populace a tzv. zoofobie (strach ze zvířat) jsou nejvýznamnější součástí této skupiny. Nejfrekventovanější je strach z pavouků, hadů, hmyzu, ale i z myši. Tato psychická porucha se projevuje průměrně ve věku patnácti let, ale své kořeny může mít i v raném dětství (cca 4 roky věku jsou typické právě pro zoofobie). (Hosák 2015) Fobie mohou být překážkou k chovu některých druhů zvířat (viz výše), avšak na druhou stranu je vědecky prokázáno, že pravidelným a postupným kontaktem s daným zvířetem se strach snižuje. Přesto není doporučováno chovat „rizikové“ druhy přímo ve třídě, nebo ve volně přístupném prostoru. Ideálním umístěním může být přírodopisný kabinet, či jiná místnost tomu vyhrazená, jež umožňuje pozvolné seznamování za dohledu pověřené osoby a možnost opuštění prostoru v případě potřeby. (Murphy 1973)

Druhým aspektem výběru je **vliv zvířete na prostředí**. Ať už je chované zvíře umístěno přímo ve třídě, či na chodbě, je nutné, aby svým chováním nenarušovalo studijní prostředí, či neznepříjemňovalo pobyt ve společných prostorách školy. Hlavními kritérii jsou zde hluk, zápach a prašnost. V případě hluku se jedná zejména o ptáky, jež mohou svým zpěvem rušit žáky při studiu, či o umístění některých hraček do ubikace (např. vrzající kolečko pro křečka). Zápach lze ve většině případů potlačit správnou a včasnou údržbou chovného zařízení, přesto existují druhy zvířat, u nichž je riziko vzniku zápachu znatelně vyšší a to jsou kupříkladu myši a potkani. Prašnost je důležitým aspektem zvláště vzhledem k možným alergiím (viz výše), pokud se rozhodneme pro zvíře, jež vyžaduje v ubikaci přítomnost prašného steliva, měli bychom ji mít alespoň opatřenou lemem zabráňujícím jeho vypadávání, či jinak zabezpečenou proti nadměrnému rozšiřování nečistot a prašných částic do okolí. (Kellnerová 2013)

Třetím kritériem, jež musí zvážit nejen pedagog, ale i vedení školy je **finanční náročnost** daného chovu. Obecně lze říci, že největší finanční zátěž přináší chovy živočichů citlivých na prostředí a vyžadujících např. dosvícování (je nutné počítat se zvýšenou spotřebou elektrické energie a výměnami žárovek), naopak levnější variantou jsou například drobní hlodavci. Také je vhodné zvážit náklady na pravidelná veterinární ošetření (očkování, údržba drápků...). Jako konkrétní příklad lze uvést porovnání nákladů

na chov suchozemské želvy a křečka. Uvedené ceny jsou pouze orientační a jsou aritmetickým průměrem nabídek internetové inzerce.

	želva	křeček
Pořizovací cena živočicha	1500 Kč	100 Kč
Pořizovací cena ubikace + vybavení	2000 Kč + 2000 Kč	500 Kč + 400 Kč
Náklady na výživu a péči (např. stelivo) za měsíc	200 Kč (rozdílné v zimě a v létě)	180 Kč
Další náklady	Elektrická energie cca 3 Kč denně	-

Posledním, avšak neméně důležitým aspektem jsou **nároky a životní potřeby** chovaného živočicha. Kupříkladu zvíře, jež má hlavní období aktivity v noci, může být stresováno snahou žáků o kontakt v dopoledních hodinách, jež narušuje jeho přirozený biorytmus, což může vést ke zvýšené agresivitě chovaného jedince. Jiné druhy mohou mít příliš náročné požadavky na chov a obzvláště mladší děti nemusí být schopny samostatné péče. Problémem mohou být i stravovací návyky některých zvířat (had – živé myši, chameleon – hmyz atd.), jež mohou být komplikované na skladování, či eticky nevyhovující. V neposlední řadě může výběr značně omezit velikost prostoru vyhrazeného pro ubikaci. (Kellnerová 2013)

Obecně lze říci, že pro žáky prvního stupně se nejvíce hodí nenáročná zvířata nepotřebující mnoho místa. Chovaný živočich by neměl být příliš rychlý (obzvláště v případě nejmladších dětí), měl by být aktivní ve dne (nevhodnost chovu křečka) a zdravotně odolný. Jako příklad lze uvést králík, morče, oblovka, či pakobylky.

Na druhém stupni ZŠ jsou žáci již schopni péče o živočichy s většími nároky a taktéž si dokáží poradit s případnými riziky. Proto je možné chovat kupříkladu vodní želvy, které mají vyšší nároky na péči a navíc jsou dravé, což znamená možné riziko kousnutí. Dále můžeme uvést osmáky degu, leguána zeleného, či ptáky jako jsou zebříčky, nebo kanárci, ti ale musí být umístěni mimo třídu v prostoru, kde nebudou rušit svým zpěvem. (Kellnerová 2013)

5. Sociální a psychologický vliv

Po sociální a psychologické stránce mohou zvířata chovaná ve třídě žáky ovlivňovat jako jednotlivce, ale mohou měnit i dynamiku školní třídy jako kolektivu.

Výzkumy ukazují, že v některých případech mohou chovaná zvířata sloužit jako prostředek ke snížení stresu, strachu, či pocitu opuštění. Zvířata mohou dětem sloužit i jako tzv. přechodové objekty (podle Winnicottovy teorie přechodových objektů). Tyto objekty v raném dětství slouží jako jakási náhrada matky a poskytují pocit bezpečí a klidu (nejčastěji se jedná o deku, či plyšovou hračku). Pro starší děti, které hůře reagují na stres, se může takovýmto předmětem stát právě zvíře, jelikož je společensky přijatelnější než neživý objekt, kontakt s ním může být jednodušší než s jiným člověkem a zvíře poskytuje nepodmíněnou lásku. Tuto teorii potvrzuje například studie provedená v roce 1998 v USA, kdy bylo dotazováno téměř 200 dětí různého věku a sociálního zázemí. (Triebenbacher 1998)

Avšak školní zvíře nemusí žákům poskytovat pouze útěchu a možnost uvolnění, ale může je také naučit zodpovědnosti za jinou živou bytost, jejíž potřeby je třeba naplnit i v případě, že na to žáci nemají zrovna náladu. Pro mnohé z nich může být zkušenost s postavením potřeb mazlíčka nad své vlastní nová a z dlouhodobého hlediska i obohacující. (Ganzert, McCullough 2015) Další z dovedností, jež pomáhá zvíře rozvinout a žáci ji mouchou využít i ve svém soukromém životě je schopnost empatie. Nicméně zde záleží především na tom, jak hluboký vztah si děti ke školnímu mazlíčkovi vytvoří. Je prokázáno, že samotná přítomnost jednoho, či více živočichů v prostředí, kde dítě tráví větší množství času, není zdaleka tak efektivní, jako navázání bližšího vztahu. (Poresky 1990)

Zvíře také přináší pozitiva do celého kolektivu. Žáci se naučí starat o jinou živou bytost a takto nabyté zkušenosti mohou posléze přenést i do lidského světa. Podle některých zdrojů je přítomnost školního mazlíčka dokonce účinnou prevencí proti šikaně a celkově zlepšuje vztahy ve třídě. Kladný dopad může mít i jinak nešťastné úmrtí chovaného živočicha, již poskytne dětem nenásilnou formou kontakt se smrtí (pravděpodobně jeden z prvních) a podpoří pocit respektu k životu, avšak je na pedagogovi aby z této situace dokázal vytěžit maximum a vysvětlil žákům situaci tak, aby z ní profitovali a neodnesli si zbytečně traumatický zážitek. (Ganzert, McCullough 2015) Je třeba nepodceňovat dětský smutek nad ztrátou zvířete. Podle studie provedené v roce 1992 na 440 studentech vysoké školy si značné procento z dotázaných detailně pamatuje své pocity a okolnosti

při úmrtí svého domácího mazlíčka a přesto, že se zvířetem chovaným ve škole nemusí žáci mít tak intenzivní emociální vztah, je dobré postupovat nanejvýš opatrně. (Dickinson 1992)

6. Právní aspekty

V následující kapitole budou uvedeny názvy zákonů, jejich vybrané části a komentáře k těm legislativním opatřením, jež se různými způsoby mohou dotýkat školních chovů.

6.1. Obecná nařízení

Zákon č. 166/1999 Sb. Zákon o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon) ve znění platném k 29. 7. 2016. První částí tohoto zákona, která tematicky souvisí se školními chovy, je hlava II.: Zdraví zvířat a jeho ochrana, oddíl 1: Povinnosti chovatelů. Klíčovými body jsou zde:

§ 4

„(1) Chovatel je povinen

- a) chovat zvířata způsobem, v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické funkce a zdravotní stav a předcházet poškození jejich zdraví,*
- b) sledovat zdravotní stav zvířat, v odůvodněných případech jim včas poskytnout první pomoc a požádat o odbornou veterinární pomoc,*
- c) bránit vzniku a šíření nálezů a jiných onemocnění zvířat a plnit povinnosti stanovené tímto zákonem nebo na jeho základě k zdolávání těchto nálezů nebo jiných onemocnění zvířat,*
- d) poskytnout nezbytnou součinnost a pomoc k tomu, aby mohlo být řádně provedeno nařízené vyšetření zvířete, odběr vzorků, ochranné očkování nebo jiný odborný veterinární úkon, například fixace zvířete, předvedení zvířete v zájmovém chovu,*
- e) podávat zvířatům léčivé přípravky, jejichž výdej je vázán na předpis veterinárního lékaře, jen podle jeho pokynů,*
- g) zajistit, aby bylo neprodleně a v rozsahu nezbytně nutném pro vyloučení podezření z onemocnění vzteklinou veterinárně vyšetřeno zvíře, které poranilo člověka nebo s ním přišlo do přímého kontaktu způsobem nebo za okolností, které mohou vyvolávat podezření z onemocnění touto nákazou,*
- h) dodržovat povinnosti plynoucí z předpisů Evropské unie.“²*

² *Zákony pro lidi* [online]. Česká republika: Aion, 2016 [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-166>

Poslední bod přehledu zahrnuje kupříkladu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013, které upravuje podmínky pro převoz zvířat mimo Českou republiku, nebo nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001, které stanoví pravidla prevence šíření TSE, BSE a jiných spongiformních encefalopatií. Tato nařízení se školních chovů nedotýkají, avšak přesto je zodpovědný pedagog povinen sledovat případné nově vydané předpisy EU, jež by jeho práci mohly ovlivnit.

Dále zákon uvádí seznam potencionálně nebezpečných onemocnění, jejichž objevení je třeba hlásit veterinární správě a správný postup tohoto procesu. Pravděpodobně jediným onemocněním zde uvedeným, s nímž se můžeme setkat při školním chovu, je leptospiróza.

Druhým zákonem zasahujícím do pravidel chovu zvířat je **Zákon č. 246/1992 Sb. (ve znění změn a doplňků) – Zákon na ochranu zvířat proti týrání**. Tento zákon definuje jaké jednání je považováno za týrání a upravuje podmínky přepravy, chovu i usmrcování živočichů. Pro orientaci zde budou uvedeny části zákona uvádějící možné formy týrání zvířat, z nichž budou vybrány oblasti, jež se mohou dotýkat školních chovů.

§ 4

„(1) Za týrání se považuje

a) nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly,

b) podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům,

c) z jiných než zdravotních důvodů:

1. omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení, nestanoví-li zvláštní předpis jinak,

2. podávat zvířeti potravu obsahující příměsi nebo předměty, které mu způsobují bolest, utrpení nebo jej jinak poškozují,

3. omezovat bez nutnosti svobodu pohybu nutnou pro zvíře určitého druhu, pokud by omezování způsobilo utrpení zvířete,

d) vydat slabé, nevyléčitelně nemocné, vyčerpané nebo staré zvíře, pro které je další přežívání spojeno s trvalou bolestí nebo utrpením, k jinému účelu než neodkladnému a bezbolestnému usmrcení,

g) provádět chirurgické zákroky za účelem změny vzhledu nebo jiných vlastností zvířete, a to i v případě, že by uvedené zákroky byly provedeny za použití prostředků pro celkové nebo místní znecitlivění, prostředků snižujících bolest nebo jiných metod, nejde-li o případy uvedené v § 7 odst. 3 a 4, zejména

1. kupírovat uši, ničit hlasivky nebo používat jiných prostředků k omezení hlasitých projevů zvířat anebo z jiných než zdravotních důvodů amputovat drápy, zuby, jedové nebo pachové žlázy, (...)

h) používat podnětů, předmětů nebo bolest vyvolávajících pomůcek tak, že působí klinicky zjevné poranění nebo následné dlouhodobé klinicky prokazatelné negativní změny v činnosti nervové soustavy nebo jiných orgánových systémů zvířat,

i) podávat zvířeti bez souhlasu veterinárního lékaře veterinární léčiva a přípravky s výjimkou těch, které jsou volně v prodeji, provádět krvavé zákroky, pokud nejsou prováděny osobou odborně způsobilou (...)

j) vyvolávat bezdůvodně nepřiměřené působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy,

k) chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení,

l) zasahovat do průběhu porodu způsobem, který neodpovídá obtížnosti porodu, zvyšuje bolest anebo poškozuje zdraví matky i mláďete,

n) používat k vázání nebo k jinému omezení pohybu zvířete prostředky, které zvířeti způsobují, anebo lze předpokládat, že budou způsobovat, poranění, bolest nebo jiné poškození zdraví,

o) usmrtit zvíře způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení.

p) překrmovat nebo krmit zvíře násilným způsobem, nejde-li o zákrok nezbytný k záchraně jeho života nebo zachování jeho zdraví,

r) používat živá zvířata ke krmení těch druhů zvířat, u nichž z biologických důvodů není takový způsob výživy nutný,

t) při manipulaci s živými rybami zbavovat ryby šupin nebo ploutví, vsouvat rybám prsty pod skřele do žáber nebo jim vtlačovat prsty do očnic anebo násilně vytlačovat jikry nebo mlíčí, pokud se nejedná o výzkum a umělý chov ryb a, nejde-li o postup stanovený zákonem o rybářství a zákonem o ochraně přírody a krajiny,

w) jiné tímto zákonem zakázané jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete. “³

Výše uvedený úryvek Zákona na ochranu zvířat prakticky uzákoňuje povinnosti chovatele, jež zde byly ve většině zmíněny již dříve. Za porušení tohoto zákona může hrozit pokuta ve výši až 50 000 Kč v případě, kdy není zvíře tělesně zraněno, či dokonce 500 000 Kč při závažném týrání zvířat (uvedeno v sedmé části, § 27, odstavec 12). Nicméně pro pedagoga by mělo být dodržování tohoto zákona naprostou samozřejmostí.

Zákon na ochranu zvířat je mimo jiné upraven **vyhláškou č. 411/2008 Sb. (ve znění změn a doplňků) – stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči**. Tato vyhláška byla schválena 18. listopadu 2008 a je v platnosti od 1. 12. 2008. Zvířata zde uvedená podléhají zvláštnímu režimu, kdy je nutné žádat o povolení k chovu. Většina živočichů uvedených v této vyhlášce není vhodná pro školní chovy, jedinou výjimkou se teoreticky mohou stát jedovatí zástupci třídy *Reptilia*, přestože vhodnost jejich chovu na území školního zařízení je přinejmenším sporná.

Okrajově se může školních chovů dotýkat také **Zákon č. 114/1992 Sb. (ve znění změn a doplňků) – Zákon o ochraně přírody a krajiny**, respektive jeho prováděcí **Vyhláška č. 395/1992**. Tato vyhláška obsahuje ve své příloze seznam zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, pro něž platí zákaz uvedený v Zákoně o ochraně přírody: „*Je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů, zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrcovat. Není dovoleno sbírat, ničit, poškozovat či přemísťovat jejich vývojová stadia nebo jimi užívaná sídla. Je též zakázáno je držet, chovat, dopravovat, prodávat, vyměňovat, nabízet za účelem prodeje nebo výměny.*” ⁴

³ *Zákony pro lidi* [online]. Česká republika: Aion, 2016 [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-246>. Na této webové adrese je dostupné úplné znění výše citovaného zákona, kde jsou uvedeny další formy zakázaného jednání.

⁴ *Zákony pro lidi* [online]. Česká republika: Aion, 2016 [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>

Třetím zákonem ovlivňujícím školní chovy je **Zákon č. 100/2004 Sb. (ve znění změn a doplňků) – Zákon o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy)** související s mezinárodní úmluvou **CITES**. Tato úmluva byla dojednána v roce 1973 ve Washingtonu a Česká republika se k ní svým podpisem připojila v roce 1992. Primárním účelem této dohody a na ní navazujícího zákona, je kontrola a dozor nad obchodem s ohroženými druhy fauny a flory, jelikož právě důsledky nelegálního prodeje těchto živočichů a rostlin jsou jedním z důvodů jejich postupného mizení. V současnosti se úmluva CITES vztahuje téměř na 5000 druhů zvířat. Proto je třeba věnovat zvýšenou pozornost původu živočichů, které zařazujeme do školního chovu a to zejména v případě želv a papoušků, jejichž druhy jsou zde silně zastoupeny. Je povinností chovatele informovat se, zda jím chovaný živočich, není na seznamu uveden a případně dodržet veškeré zákonné kroky, jako jsou registrace a prokázání legálního původu držených exemplářů. Přesto ne vždy znamená přítomnost námi chovaného druhu na seznamu pochybení, či problém. Takto tomu je kupříkladu u hojně chovaných činčil, kdy jsou pod ochranou pouze volně žijící formy tohoto druhu a úmluva výslovně říká, že „*Exempláře domestikovaných forem nepodléhají ustanovením.*”⁵

Nařízení CITES je pravidelně obměňováno a upřesňováno a to nejen na celosvětové úrovni, ale i na úrovni Evropské unie a České republiky, která veškeré změny implementuje do výše uvedeného zákona spolu s vlastními „lokálními“ úpravami, proto je vhodné tyto změny sledovat (dostupné jsou kupříkladu na webových stránkách Ministerstva životního prostředí, či České inspekce životního prostředí). (Klouček 2015)

6.2. Nařízení týkající se hygieny

Následující zákony opouští téma legislativních úprav chovů a životních podmínek zvířat a věnují se ustanovení hygienických podmínek, jež jsme povinni dodržovat. Jedná se o **Zákon č. 20/1966 Sb. (ve znění změn a doplňků) – Zákon o zdraví lidu zabývající se hygienickými předpisy a o Nařízení vlády č. 27/2002 Sb.**

⁵ ÚMLUVA O MEZINÁRODNÍM OBCHODU OHROŽENÝMI DRUHY VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ŽIVOČICHŮ A PLANĚ ROSTOUCÍCH ROSTLIN: Přílohy I, II a III. 1. Bangkok, 2013.

První ze zákonů upravuje obecné podmínky dodržování hygienických zásad a péči o lidské zdraví. Jeho vyznění pro účely školních chovů nejlépe ilustruje úryvek druhého článku: „*Péči společnosti o zdraví lidu musí odpovídat snaha každého jednotlivce žít zdravě a vyvarovat se vlivů škodlivě působících na jeho zdraví. Zároveň má každý občan napomáhat dobrému vývoji zdraví svých spoluobčanů, a proto aktivně přispívat k vytváření zdravých podmínek a zdravého způsobu života a práce.*“⁶

Nařízení vlády z roku 2002 nám již přináší specifitější požadavky na hygienické podmínky, jelikož se zabývá způsobem organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat. Kupříkladu pravidla bezpečné manipulace se zvířaty, či povinnost zajištění hygienicky vyhovujících prostor pro život zvířat. Přesto ani zde nenajdeme paragrafy, jež by upravovaly přímo školní chovy, jelikož je toto nařízení primárně určeno pro legislativní ošetření týkajících se povinností zaměstnanců i zaměstnavatelů v chovech užitkových zvířat. „*Pro účely tohoto nařízení se chovem zvířat rozumí pracovní činnost zaměřená na využívání zvířat, zejména pro jejich užitkové vlastnosti, plemenitbu nebo výcvik, sportovní, kulturní, vzdělávací, pokusné nebo vědecké účely, která zahrnuje vlastní chov a odchov, péči o výživu a krmení a péči o jejich životní podmínky a ochranu.*“⁷

6.3. Místní vyhlášky

Zjevná absence zákonných opatření, jež by se zaměřovala přímo na školní chovy, způsobila, že je tato problematika v některých obcích upravována místními vyhláškami. Proto by si měl každý pedagog se záměrem založit takovýto chov nejprve seznámit i s těmito možnými omezeními.

Kupříkladu město Veselí nad Lužnicí v roce 2000 vydalo obecně závaznou vyhlášku č. 36 o chovu zvířat na území města. Tato vyhláška školní chovy explicitně zakazuje: „*Je zakázáno chovat zvířata ve školách a v objektech, kde jsou společná zařízení pro děti (jesle, mateřské školy, družiny apod.), pokud nejde o chov zvířat v zájmových kroužcích, a v jiných objektech, které nemají zvláštní vchod a jejich prostory jsou společné těmto*

⁶ *Zákony pro lidi* [online]. Česká republika: Aion, 2016 [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1966-20>

⁷ *Zákony pro lidi* [online]. Česká republika: Aion, 2016 [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-27>

zařízením (...).⁸ Obdobná vyhláška byla vydána i v obcích Vír (1998), Huzová (2001), Doudleby (1999) a dalších. V poslední jmenované byl chov zvířat zakázán ve všech objektech, kde se nachází společná zařízení, avšak tato vyhláška byla v roce 2015 bez náhrady zrušena.⁹ Zvláštní vyhláška byla v roce 2000 vydána v obci Nová Říše, kde byl chov psů ve školních zařízeních podmíněn souhlasem orgánů okresní veterinární správy.¹⁰

6.4. Shrnutí

Celkově lze říci, že v současné době neexistuje v České republice zákon, či jiná forma plošné právní normy, jež by upravovala přímo školní chovy a jejich podmínky. Tato skutečnost se může stát jedním z důvodů, jež od založení chovu odrazuje učitele, potažmo i ředitele škol. V případě, že jsou podmínky chovů ošetřeny místní vyhláškou, jedná se ve většině případů o celkový zákaz chovů nejen ve školách, ale i v jiných zařízeních pracujících s dětmi, nebo určených ke shromažďování obyvatel (viz výše).

⁸ Obecně závazná vyhláška č. 36 o chovu zvířat na území města. *Město Veselí nad Lužnicí* [online]. Veselí nad Lužnicí: Město Veselí nad Lužnicí, 2000 [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://www.veseli.cz/obecne-zavazna-vyhlaska-c-36-o-chovu-zvirat-na-uzemi-mesta/d-7042>

⁹ *Doudleby, vyhlášky a směrnice* [online]. Doudleby: Obec Doudleby, 2015 [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://www.doudleby.com/ofic/vnitro.html>

¹⁰ Obecně závazná vyhláška obce Nová Říše č. 1/2000 o chovu psů a jiných domácích a hospodářských zvířat. In: *Novarise.cz* [online]. Nová Říše, 2000 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: http://www.novarise.cz/czech/vyhlaska_1_2000.php

7. Metodika

7.1. Výběr zúčastněných zemí

Státy, které jsou zapojeny do dotazníkového šetření v této práci, byly vybrány na základě statistické zprávy vydané v roce 2016 OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). Tato organizace každoročně vydává zprávu nazvanou Education at a Glance, ve které porovnává školství ve členských zemích EU a zemích k nim přidružených. Součástí této zprávy je také statistika, jež uvádí kolik je průměrně v každé zkoumané zemi utraceno ročně za žáka a právě tato část publikace zde byla využita.¹¹

Na základě výše zmíněného reportu byly zúčastněné státy rozděleny do třech skupin podle množství investovaných finančních prostředků. V první skupině, jež má statisticky nejvyšší výdaje, se nachází: Lucembursko, Švýcarsko, Spojené státy Americké, Norsko, Rakousko, Spojené Království, Švédsko, Kanada, Belgie, Dánsko, Nizozemí, Německo a Japonsko.

Druhá skupina zastupující země se středními investicemi obsahuje: Finsko, Austrálii, Francii, Island, Irsko, Nový Zéland, Slovinsko, Itálii, Portugalsko, Španělsko, Koreu, Estonsko a Izrael.

Členy třetí skupiny s nejnižšími výdaji na žáka jsou: Česká republika, Polsko, Slovenská republika, Lotyšsko, Litva, Ruská federace, Maďarsko, Chile, Turecko, Brazílie, Mexiko, Kolumbie a Indonésie.¹²

Z každé z těchto skupin bylo vybráno několik zástupců a dle dostupnosti spolupráce a četnosti reakcí na zaslaný dotazník byli jako definitivní subjekty vybrány tyto státy: za první skupinu Norsko, za druhou Španělsko a za třetí Polsko.

Pro možnost komparace se školstvím v ČR byl dotazník přeložen také do češtiny a rozeslán na české školy. (Podrobnosti níže)

7.2. Dotazníkové šetření

Jedním z cílů této práce je porovnání podmínek k chovu živočichů a zkušenosti, které mají zainteresovaní vyučující v daných školách, respektive státech a zjištění důvodů, jež

¹¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2016-10-16]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>

¹² OECD (2016), *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.187/eag-2016-en>

je vedou k zakládání, či naopak nezakládání školních chovů. Bude tedy zkoumat jak jevy vnější (např. názory učitelů na podmínky pro chov), tak jevy vnitřní (např. postoje, motivy). (Chráska 2007)

Šetření bylo cíleno na vyučující biologie, či na jiné pedagogy, jež jsou v rámci školy, na které působí, zainteresovaní do problematiky školních chovů (v některých případech se může jednat o třídní učitele, jež chov založili nezávisle na výuce biologie). Rozeslán byl na základní školy a to jak na první, tak na druhý stupeň. Respektive byl cílen na vyučující žáků od 6 do 15 let v případě rozdílných systémů vzdělávání v zahraničí.

Pro sběr dat byl využit elektronický dotazník vytvořený na platformě Google forms. Tento dotazník byl posléze elektronicky rozeslán do příslušných školních zařízení a to jak formou emailu, tak přes sociální media. Byly použity dvě verze dotazníku, první pro Českou republiku, jež byla v českém jazyce a druhá pro zahraniční respondenty. Dotazník pro zahraniční respondenty byl zasílán v anglickém jazyce a jeho většinová část byla překladem verze české, doplněn byl pouze o demografickou otázku: „*Where do you teach? (What country?)*“, a otázkou na legislativní úpravu školních chovů v dané zemi: „*Do you know of any legislative obstacles for keeping pets at school?*“. Plné znění obou verzí dotazníku je k dispozici v kapitole Výsledky dotazníků.

7.2.1 Použité typy položek

Dle cíle, pro který je položka určena, je lze rozdělit na dvě skupiny. První z nich jsou položky obsahové, jejich struktura bude podrobněji rozebrána později v následujících kapitolách a druhé jsou položky funkcionální, tyto položky nemají za cíl samotné zjišťování údajů, ale spíše optimální průběh při vyplňování dotazníku. Mezi tyto položky patří: kontaktní položky, funkcionálně psychologické položky, kontrolní položky a filtrační položky. (Chráska 2007)

Kontaktní položky

Kontaktní položky byly využity v úvodu dotazníku, jako forma úvodu dotazovaných do tématu a zkoumané problematiky, jelikož byl dotazník anonymní, nebyly zde uvedeny položky zkoumající demografické údaje o respondentovi, jež by hypoteticky mohly zapříčinit nedůvěru respondenta v úvodu dotazníku, a proto byly přesunuty do koncové části dotazníku. (Chráska 2007)

Funkcionálně psychologické položky

Tyto otázky jsou obecně využívány v případech, kdy dotazník obsahuje emocionálně zneklidňující položky, či tehdy když je v něm několik po sobě jdoucích dotazů na jedno téma a u respondenta je vysoké riziko rozvinutí tendence ke stereotypním odpovědím. Jejich úkolem je odvést pozornost dotazovaného a narušit stereotyp odpovědí. Jelikož v tomto konkrétním případě nejsou součástí dotazníku položky, jež by nějakým způsobem vyvolávaly v respondentech napětí, byl tento typ otázek využíván pouze v druhém ze jmenovaných případů. Kupříkladu v části dotazníku určené pro pedagogy bez zkušeností se školními chovy jsou otázky týkající se případné přínosnosti chovů a problémů s nimi přerušeny dotazem na nejvhodnější druhy živočichů pro tyto chovy. Respondent se tak nebude soustředit pouze na negativa, či pozitiva chovů a zmírní se riziko stereotypních odpovědí. (Chráska 2007)

Kontrolní položky

Kontrolní položky, jež mají za úkol prověřovat věrohodnost zjišťovaných údajů, mají několik forem. V tomto případě bylo využito způsobu, při kterém je jedna informace zjišťována pomocí více otázek a získané výsledky se následně komparují mezi sebou. Základním pravidlem při takovéto formě kontroly je dostatečný rozestup mezi kontrolovanou a kontrolní položkou. Jiné způsoby kontroly byly pro svou nevhodnost vyloučeny. Příkladem kontrolní otázky zde mohou být dotazy v sekci pro pedagogy se zkušenostmi s chovy, kdy je respondent nejprve tázán, zda je jeho zkušenost s chovy pozitivní, či negativní a později se objevuje dotaz, zda by školní chov doporučil také jiným pedagogům. Obě tyto položky se tedy ve své podstatě ptají na celkovou přínosnost, či výhodnost školního chovu z pohledu pedagoga. (Chráska 2007)

Filtrační položky

Tyto položky se obvykle využívají při eliminaci respondentů, jež nemají pro daný výzkum význam. Avšak v tomto konkrétním výzkumu byli cíleně osloveni pouze relevantní jednotlivci, a proto nebyla filtrační položka využita k eliminaci části respondentů, ale k pouhému přesměrování negativně/pozitivně odpovídajících na jinou sérii dotazů. Jelikož bylo nutné separovat dotazníkové položky určené pro pedagogy, jež mají zkušenosti se školními chovy a pro pedagogy, kteří takovéto zkušenosti nemají. (Chráska 2007)

7.2.2. Použité formy odpovědí

V dotazníku byly použity jak otevřené, tak uzavřené formy odpovědí.

Otevřené formy odpovědí byly použity v případech, kdy je hlavním záměrem proniknout co nejlépe do sledovaného tématu. Dotazníkovou položkou s otevřenou odpovědí, jež se objevuje v obou částech dotazníku (v části pro pedagogy se zkušenostmi s chovy i bez nich) je kupříkladu tato otázka: „*Co vnímáte jako největší překážku při zakládání školních chovů?*“. U tohoto dotazu by bylo značně nevhodné ovlivňovat respondenty nabídkou konkrétních možností, jež by je mohly zavádět. A to přesto, že vyhodnocení tohoto dotazu by bylo při formě nabídnutých odpovědí snadnější. Avšak záměrem zde není pouhý statistický přehled, jež by kupříkladu informoval, zda více pedagogů naráží na problémy s hygienou, či odmítnutím ze strany vedení školy, ale obsáhnutí širšího spektra možných problémů a překážek, na něž mohou učitelé při snaze o založení školního chovu narazit. Použití uzavřené formy odpovědi by zde tedy mohlo výzkum ochudit o některé podstatné informace.

Avšak ve většině dotazníku jsou tzv. položky uzavřené. Tyto položky mají nespornou výhodu ve snadnějším zpracování a často jsou i příjemnější variantou pro respondenty. Zastoupeny jsou, jak dichotomické, tak polytomické formy uzavřených odpovědí. (Chráska 2007)

Dichotomická položka („*Máte zkušenosti s chovem obratlovců na ZŠ? (v roli pedagoga)*“) se nachází hned v úvodní části dotazníku, kde rozděluje respondenty na dvě skupiny vzhledem k jejich zkušenostem se školními chovy a má tedy filtrační funkci (viz výše).

Zbytek uzavřených dotazníkových položek je polytomický. Objevují se zde jak otázky s výběrem odpovědí:

Doporučil/a byste školní chov ostatním pedagogům?

- *Ano*
- *Spíše ano*
- *Nevím*
- *Spíše ne*
- *Ne*

Tak otázky polouzavřené, jež nabízí i možnost „Jiné“:

V jakém věkovém rozmezí se pohybují Vaši žáci?

- 6-11
- 12-15
- Jiné

Naopak dotazník neobsahuje položky výčtové či stupnicové.

7.2.3. Obsah sledovaný dotazníkem

Obsahové položky dotazníku zjišťují údaje, jež jsou klíčové pro závěrečné vyhodnocení, a můžeme o nich hovořit, jako o vlastních výsledcích zkoumání.

Podle obsahu, který dané položky sledují, je můžeme obecně rozdělit na: položky zjišťující fakta, položky zjišťující znalosti nebo vědomosti a položky zjišťující mínění, postoje a motivy. (Chráška 2007)

Položky zjišťující fakta jsou zde umístěny především v úvodní části dotazníku (kromě demografické položky v dotazníku určeném pro zahraniční respondenty). Na tento typ položek respondenti mohou odpovídat bez větší námahy, což je důvod, proč jsou obvykle umístěny mezi jiné, náročnější otázky, či právě v první části dotazování. Jako příklad typické položky náležící do této kategorie lze uvést dotaz: „*V jakém věkovém rozmezí se pohybují Vaši žáci?*“.

Jelikož cílem provedeného dotazníkového šetření nebylo primárně zjišťování znalostí a dovedností pedagogů, položky s tímto obsahem se zde neobjevují.

Naopak položky zjišťující mínění, postoje a motivy jsou zastoupeny velmi hojně a to zejména v obou druhých částech dotazníku. Jejich účelem je co nejlépe postihnout zkušenosti a pocity, jež mají učitelé ze zakládání a případně vedení chovu obratlovců ve školním zařízení. Položkou, které patří do této kategorie, je například dotaz: „*Co vnímáte jako největší překážku při zakládání školních chovů?*“.

8. Školství ve vybraných zemích

8.1. Polská republika

Vzdělávání v Polské republice je řízeno dvěma ministerstvy a těmi jsou Ministerstwo Edukacji Narodowej a Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Ministerstvo školství a Ministerstvo V

vědy a vysokého školství). Povinná školní docházka platí od pěti do osmnácti let. Pětileté děti od roku 2011 povinně navštěvují předškolní přípravný (nebo také nultý) ročník. Poté nastupují na základní školu.

Základní stupeň školství navštěvují děti od 6/7 let do 12/13 let. Toto rozmezí platí od roku 2013, před tímto datem byla spodní hranice nástupu do školy sedm let věku. Podobně jako v České republice je i v Polsku rozdělená základní školní docházka na dva stupně. První zahrnuje 1. až 3. třídu, druhý stupeň se skládá ze čtvrté až šesté třídy, mezi těmito stupni neexistují žádné přechodové zkoušky. Naopak povinné celoplošné zkoušky musejí žáci skládat po dokončení základního stupně vzdělání, tyto testy jsou zadávány externě centrální komisí (Centralną Komisję Egzaminacyjną).

Na základní školy navazují dva stupně středních škol – tzv. vyšší a nižší střední školy. Nižší střední školy jsou určeny pro mládež od 13 do 16 let. Ve své podstatě se jedná o tříletá gymnázia, jež jsou zakončena finální zkouškou. Výsledek této examinační je klíčový pro přijetí na vyšší střední školu. V tomto stupni vzdělávání existují v Polsku tyto typy škol: všeobecné vyšší střední školy (liceum), specializované vyšší střední školy (liceum profilowane), technické střední školy (technikum), základní odborné školy (zasadnizca szkola zawodowa) a další. Kromě základní odborné školy je studium na vyšší střední škole zakončeno maturitní zkouškou, po jejímž složení může student navázat přihlášením na vysokou školu.

Obě povinné výstupní zkoušky mají pro studenty velkou váhu. V případě testování na konci základní školy je to způsobené i tím, že na střední školy ve většině případů neexistují přijímací zkoušky a žáci jsou přijímáni výhradně na základě dosažených výsledků. (EURYDICE 2015)

Jak ukazují kupříkladu mezinárodní testy PISA¹³, je úroveň polského školství na vzestupu. V testech z roku 2012 se polští žáci umístili na velmi slibných pozicích. Kupříkladu v matematice skončili na 14. místě (ČR na 24.) a i v odvětví přírodních věd se udrželi v horní části výsledkové listiny, když se umístili na celkovém 9. místě a z evropských států je dokázali překonat pouze žáci z Estonska a Finska.¹⁴ Je zajímavé, že přestože v Polské republice připadá na žáka menší finanční částka než kupříkladu v Norsku (viz zpráva Education at a Glance) ve výsledcích tohoto testování skončilo Polsko ve většině případů na vyšších příčkách.

Jedním z příčin tohoto úspěchu může být skutečnost, že polští žáci mají mnoho zkušeností s celoplošným testováním. Přestože toto testování není (kromě výše zmíněných případů) povinné zapojuje se do něho většina škol, žáci proto lépe zvládají přípravu na takovýto způsob examinace. Dalším důvodem může být podle Prof. PhDr. Elišky Walterové, CSc. uskutečnění kurikulární reformy z roku 2000. Tato reforma nastavila v Polské republice podobný školský systém, jaký můžeme vidět i v České republice, avšak s tím rozdílem, že k daným výstupům jsou stanovena také kritéria evaluace. (Doubava 2014)

8.2. Španělské království

Ve Španělském království je školství řízeno centrálně Ministerstvem školství, kultury a sportu (Ministerio de Educación, Cultura y Deporte), avšak vzhledem k existenci několika autonomních oblastí (například: Andalusie, Kanárské ostrovy, Katalánie, Galie, Baskitsko, Navarra a Valencie), které mají právo samostatně rozhodovat o mnoha aspektech školství je celkový systém značně decentralizovaný.

Předškolní vzdělávání je rozděleno do dvou cyklů (první je od šesti měsíců do tří let věku dítěte a druhý od tří do šesti let), žádný z těchto cyklů není povinný a stát na jejich existenci finančně přispívá. Na rozdíl od České republiky se již v druhém cyklu předškolního vzdělávání žáci seznamují s písmeny a základy čtení a psaní. Předškolní vzdělávání prošlo, stejně jako další části španělského vzdělávacího systému několika reformami v letech 2006 (Školský zákon - La Ley Orgánica de Educación) a 2013 (Zákon o zlepšení kvality vzdělání - La Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa).

¹³ Pro účely této práce byly použity výsledky pro PISA 2012. Přestože nejnovější testování proběhlo v roce 2015, nebyly v době vzniku této práce výsledky dostupné veřejnosti.

¹⁴ *Hlavní zjištění výzkumu PISA* .. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2013.

Příčemž druhý zmiňovaný zákon vešel v platnost na přelomu let 2014/2015 a jednou ze změn, které přinesl, bylo zavedení pojmu „klíčové dovednosti“.

Primární vzdělávání se ve Španělsku sestává ze šesti ročníků a navštěvují ho žáci od šesti do dvanácti let. Tento stupeň vzdělání je bezplatný a povinný. Podobně jako v jiných zemích i zde jsou legislativně formulovány cíle, jichž by měly žáci po skončení dosáhnout. V oblasti přírodních věd mezi tzv. obecné cíle patří kupříkladu:

- Znalost a respekt k živočichům a přijímání forem chování, které přispívají k jejich zachování a péči.
- Znalost základů z přírodních věd, společenských věd, geografie, historie a kultury.

Sekundární vzdělávání navazuje na předešlý stupeň bez nutnosti složení zkoušek. První část sekundárního vzdělání je určena pro studenty od dvanácti do šestnácti let, trvá tedy čtyři roky. Tento stupeň stále náleží k povinné školní docházce a na státních školách je zdarma. Přírodní vědy jsou po celé čtyři roky povinným předmětem, nicméně tento předmět je rozdělen do dvou sekcí: biologie/zeměpis a fyzika/chemie, přičemž studenti si vybírají pouze jednu z těchto sekcí. Ve čtvrtém ročníku si lze jako jeden z volitelných předmětů přibrat tzv. přírodní etiku. Vyučovacím jazykem je primárně Španělština a to i v autonomních oblastech s vlastním oficiálním jazykem (zde je povinnost vyučovat alespoň 55% předmětů ve španělštině). Po ukončení povinné školní docházky dostávají studenti certifikát „Graduado en Educación Secundaria” a mohou navázat dalším vzděláváním (Bachillerato), či odejít na trh práce. (Kovandová 2011)

Výsledky testů PISA nejsou pro Španělské království příliš povzbudivé. V kategoriích matematická gramotnost, čtenářská gramotnost i přírodovědná gramotnost se jeho žáci umístili pod průměrem zemí OECD, přesněji na 22., 31. a 29. místě, což znamená, že ve všech kategoriích skončili až za žáky z České republiky.¹⁵ Výsledky tohoto testování odpovídají kritice španělského školství, jež zaznívá v tamní společnosti. Příkladem může být článek, který vyšel v Katalánsku v roce 2011, ten upozorňuje na zprávu Ministerstva školství, jež říká, že 15% až 20% studentů sekundárního stupně povinné školní docházky dle vlastních slov „nedělá nic“, či se pouze „někdy něco naučí“ a že dvě z deseti dětí se odmítají podílet na školní práci. Jako příčinu označuje příliš mnoho času stráveného ve

¹⁵ *Hlavní zjištění výzkumu PISA* .. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2013.

škole, příliš detailní a repetitivní látku, ale i příliš velkou toleranci dospělých vůči chování studentů. (Fernandez 2011) Na druhou stranu zaznamenalo Španělsko úspěch v kategorii, jež měří index sounáležitosti se školou, tato část dotazníku udává, zda má žák pocit, že je ve škole vítán a má zde své místo. Umístění na třetí příčce z celkového počtu dvaceti osmy zemí je jistě velmi pozitivním znakem. (Česká republika se umístila na dvacátém osmém a tedy posledním místě.) (PISA 2013)

8.3. Norské království

Norské školství je řízeno na třech základních úrovních – centrální, krajské a obecní. Na centrální úrovni je za řízení školství zodpovědné Ministerstvo školství a výzkumu (Kunnskapsdepartementet), kraje se starají o správné fungování vyššího sekundárního vzdělávání a obce jsou zodpovědné za primární a nižší sekundární vzdělávání, tedy za instituce zajišťující povinnou školní docházku.

Předškolní vzdělávání je v Norsku určeno pro děti do šesti let věku, je nepovinné a zajišťují ho jak státní, tak soukromá zařízení, kterých je v současné době téměř polovina. Na oba typy zařízení dohlíží příslušné městské úřady, které také pokrývají až 80% nákladů spojených s provozem školek a to jak státních, tak soukromých, přesto musí rodiče platit různě vysoké měsíční poplatky. V tomto stupni vzdělávání je kladen důraz na zlepšování jazykových schopností a to zejména u příslušníků minoritních jazykových skupin, potažmo na vyrovnaní sociálních rozdílů mezi jednotlivými dětmi.

Povinná školní docházka se v Norském království sestává z deseti ročníků a je určena žákům od šesti let. Těchto deset let je rozděleno na sedm let primárního vzdělávání a tři roky nižšího sekundárního vzdělávání, avšak formálně mezi těmito úseky studia neexistuje žádný předěl a mnoho škol pokrývá oba stupně. (EURYDICE 2015)

V roce 2006 v Norsku proběhla školní reforma nazvaná Propagace znalostí (The Knowledge Promotion/ Kunnskapsløftet). Tato reforma byla určena právě pro stupně zajišťující povinnou školní docházku, jejím cílem bylo zvýšení úrovně znalostí, základních dovedností žáků a především zavedení a zlepšení systému inkluze, kdy je kladen důraz na to, aby všichni žáci měli stejnou možnost se vzdělávat a aby byly podmínky ve školách adaptabilní různým nárokům, jež přináší vzdělávání žáků se speciálními potřebami, znevýhodněných žáků, či naopak žáků nadprůměrně inteligentních. Dále se v reformě objevily následující body:

- Byl zvýšen počet hodin v prvních čtyřech ročnících povinné školní docházky z důvodu získání většího prostoru pro osvojení základních dovedností, jako jsou schopnost vyjadřování slovem i písmem, základní početní úkony a čtení.
- Byly zpřehledněny a zjednodušeny kurikulární dokumenty.
- Bylo odstraněno původní dělení primárního vzdělávání na několik částí a tyto části byly sloučeny do jednoho celku z důvodu snadnější kooperace a komunikace mezi pedagogy.
- V rámci zvýšení flexibility školského systému až 25% hodin každého předmětu může být využito volněji s ohledem na specifické místní a osobní podmínky.
- Byl stanoven tzv. Rámec kvality, který definuje optimální učební prostředí a studijní cíle.
- Byly formulovány vstupní požadavky pro všeobecné vzdělávání učitelů a bylo rozhodnuto o státní podpoře pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.
- Bylo rozhodnuto o pokračování podpory kooperace škol s lokální podnikatelskou komunitou. (Bakken, Elstad 2012)

Při dokončení povinné školní docházky žáci obdrží certifikát obsahující výsledky absolvovaných předmětů a finální posouzení. Tento certifikát slouží jako jedno z důležitých kritérií při přijímacím řízení na školy zabývající se vyšším sekundárním vzděláváním.

Vyšší sekundární vzdělání se sestává ze třech ročníků studia (jedenáctý až třináctý ročník) a primárně je určeno pro studenty od šestnácti do devatenácti let. Tento stupeň vzdělávání má v Norsku několik variant: všeobecná studia, odborná studia a učňovské obory, přičemž téměř polovina studentů navštěvuje školní zařízení poskytující všeobecné vzdělání, což je také jeden z důvodů pro mnoho institucí proč nabízet jak všeobecné, tak odborné odvětví. Majoritní podíl těchto škol je zřizován kraji, přičemž cílem je dostupnost odpovídajícího počtu zařízení v každém kraji. Při vstupu si studenti mohou vybrat z několika studijních programů:

Programy pro všeobecná studia:

- Program Specializace v obecných studiích (V tomto případě existují ještě další tři podobory, z nichž lze dále vybírat, jedním z nich jsou přírodní vědy a matematická studia.)

- Program pro sport a tělesnou výchovu
- Program hudba, tanec a drama

Programy odborného vzdělávání:

- Program pro výstavbu a stavebnictví
- Program pro design, umění a řemesla
- Program pro elektřinu a elektroniku
- Program pro zdravotnictví a sociální péči
- Program pro média a komunikaci
- Program pro zemědělství, rybolov a lesnictví
- Program pro restaurátérství a potravinářství
- Program pro servis a dopravu
- Program technické a průmyslové výroby

Vyšší sekundární vzdělání je zakončeno udělením certifikátu, který obsahuje záznam všech absolvovaných předmětů a jejich výsledků spolu s výsledky zkoušek. (EURYCICE 2015)

V testech PISA z roku 2012 se Norské království umístilo následovně: v testech matematické gramotnosti obsadili studenti třicáté místo s průměrnými výsledky (vzhledem k dalším zemím OECD), v testech čtenářské gramotnosti se umístili na dvacátém místě s lehce nadprůměrnými výsledky a v oblasti přírodovědné gramotnosti na třicátém prvním místě, což znamená opět podprůměrný výsledek, avšak v komparaci s výstupy z testů z roku 2006 se jedná o drobné zlepšení. Pozitivním ukazatelem jsou také výsledky srovnání vlivu socioekonomického zázemí žáků na znalosti, kdy Norsko na rozdíl od předešlých statistik obsazuje pozice s nejnižší úrovní nerovnosti. Naopak ne příliš povzbudivým jevem je skutečnost, že Norsko patří k zemím, kde se statisticky za žáka utratí jedna z nejvyšších částek v rámci OECD, ale přesto jsou průměrné výsledky testování horší, než je tomu například u České republiky.

9. Výsledky dotazníků

9.1. Česká republika

V rámci České republiky bylo celkem rozesláno 102 dotazníků, přičemž vyplněno a navraceno jich bylo 38. Návratnost je tedy v tomto případě 37,3%.

Respondenti se skládají z vyučujících základních škol a to jak prvního (17 dotazovaných), tak druhého stupně (14 dotazovaných), zbylých 7 respondentů vyučuje na obou stupních zároveň. V případě druhostupňových pedagogů byli osloveni zejména vyučující biologie, avšak v některých případech odpovídali také třídní učitelé, kteří mají zkušenost se školním chovem, či zájem podílet se na šetření, přestože jejich aprobace je jiná.

9.1.1. Úvodní sekce

V této sekci dotazníku respondenti uváděli věk svých žáků a své zkušenosti s chovem obratlovců ve škole, přičemž druhá položka měla filtrační funkci, jelikož rozdělila dotazované na skupinu „se zkušenostmi“ a „bez zkušeností“.

První dotazníková položka v této sekci: *V jakém věkovém rozmezí se pohybují Vaši žáci?*

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
6-11 let	17	44,7 %
12-15 let	14	36,8 %
Jiné	7	18,4 %

Druhá dotazníková položka v této sekci: *Máte zkušenosti s chovem obratlovců na ZŠ? (v roli pedagoga)*

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Ano	6	15,8 %
Ne	32	84,2 %

Respondenti odpovídající na tuto položku kladně byli nejčastěji vyučující druhého stupně – 3 dotazovaní, 2 dotazovaní byli učiteli na obou stupních a 1 na prvním stupni základní

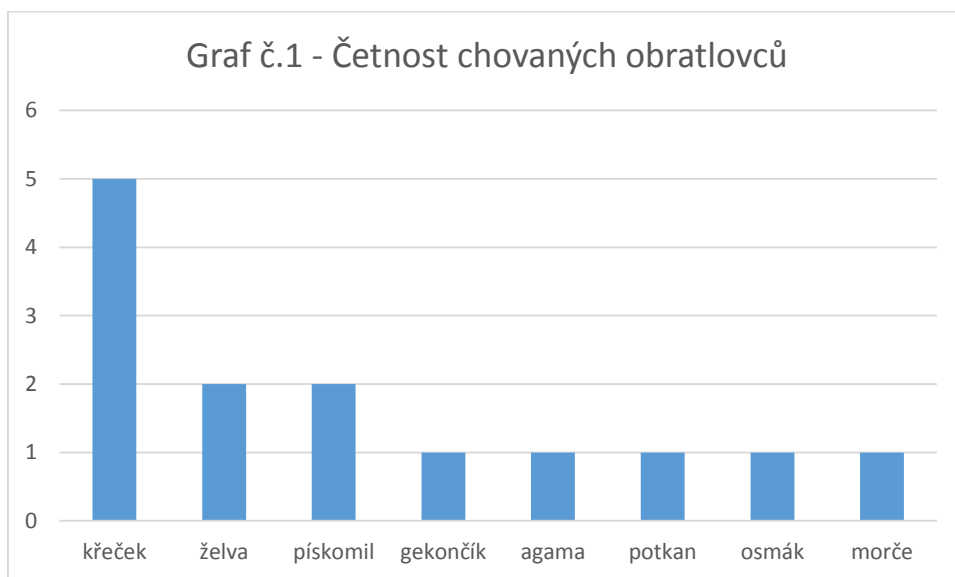
školy. Ostatní odpovídající nemají s chovem obratlovců na ZŠ žádné zkušenosti (11 z druhého stupně, 16 z prvního stupně a 5 pokrývajících celé spektrum základního vzdělávání).

9.1.2. Sekce pro Pedagogy se zkušenostmi s chovy.

Tato sekce byla určena výhradně pro ty vyučující, kteří již v rámci svého působení pracovali se školním chovem. Cílem zde bylo zjistit, zda a jaké komplikace museli pedagogové při této činnosti překonávat a jaké zkušenosti si odnesli.

První dotazníková položka v této sekci: *S jakými druhy obratlovců jste ve škole pracoval/a?*

Při vyplňování této položky měli respondenti uvést druhy obratlovců, s nimiž pracovali. Někteří z odpovídajících mají zkušenosti se širokým spektrem živočichů (jedna z odpovědí zahrnovala 8 různých druhů), jiní uváděli pouze zástupce jednoho druhu. Nejčastěji chovanými živočichy se stali drobní hlodavci, především křečci, ale objevili se také gekončíci, agamy a želvy. Přehled odpovědí shrnuje následující graf:

Druhá dotazníková položka v této sekci: *Byly vaše zkušenosti s chovem obratlovců pozitivní, či negativní?*

Cílem této položky bylo zjistit, jaké zkušenosti mají zainteresovaní pedagogové s chovy. Mezi odpověďmi drtivou většinou převážila možnost „Spíše pozitivní“, pouze jednou se objevila možnost „neutrální“.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Zcela pozitivní	0	0 %
Spíše pozitivní	5	83,3 %
Neutrální	1	16,7 %
Spíše negativní	0	0 %
Negativní	0	0 %

Třetí dotazníková položka v této sekci: *Přístup vedení školy k založení školního chovu byl:*

Jednou z obav některých pedagogů může být přístup vedení školy k založení a fungování školního chovu, proto se tato dotazníková položka zaměřila na to, jaké zkušenosti mají vyučující s touto problematikou. Výsledky však ukazují, že v rámci České republiky je přístup vedení školy k chovům pozitivní, konkrétně 83,3 % odpovědí bylo zcela, či spíše pozitivních.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Zcela pozitivní	3	50 %
Spíše pozitivní	2	33,3 %
Neutrální	1	16,7 %
Spíše negativní	0	0 %
Negativní	0	0 %

Čtvrtá dotazníková položka v této sekci: *Doporučil/a byste školní chov ostatním pedagogům?*

Přestože se ve výsledcích této položky nevyskytují žádné vyloženě negativní odpovědi, je zajímavé, že převážná část respondentů odpověděla označením možnosti nevím (66,7 %). Vystává zde otázka, z jakého důvodu by pedagogové, kteří mají podle svého vyjádření pozitivní zkušenosti se školními chovy, váhali doporučit tuto činnost svým kolegům. Odpověď lze částečně najít v následující, tedy páté, položce.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Určitě ano	0	0 %
Spíše ano	2	33,3 %
Nevím	4	66,7 %
Spíše ne	0	0 %
Určitě ne	0	0 %

Pátá dotazníková položka v této sekci: *Co vnímáte jako největší překážku při zakládání školních chovů?*

Tato položka je shodná v obou odděleních dotazníku, jak v té pro pedagogy se zkušenostmi s chovy, tak pro ty, kteří tuto zkušenost nemají a to z důvodu možnosti porovnání předpokladů a reálné zkušenosti. Mezi největší překážky patří podle respondentů: starost o zvířata o prázdninách a volnech, dodržení hygieny a samotná péče dětí o zvíře. Všechny možné problémy shrnuje ve své odpovědi jedna z respondentek takto: „*Při zakládání školních chovů vnímám jako překážku časovou náročnost kladenou na daného pedagoga, zajišťování pravidelného krmení a výměny vody, podestýlky, hygienické a bezpečnostní zajištění. Nevědčné může být vymyšlení samotného pojetí, kterak se do chovu budou zapojovat děti.*“

9.1.3. Sekce pro pedagogy bez zkušeností s chovy.

Většina oslovených respondentů (84,2 %) neměla se školními chovy žádné předchozí zkušenosti. Proto byly otázky v této sekci navrženy tak, aby zjišťovaly případný zájem o tuto činnost a největší obavy, které mají vyučující z chovu obratlovců.

První dotazníková položka v této sekci: *Měl/a byste v budoucnosti zájem o založení školního chovu?*

Výsledky této dotazníkové položky ukazují, že zájem o zakládání školních chovů není mezi oslovenými pedagogy vysoký, pouze 18,8 % z nich se vyjádřilo kladně a dalších 18,8 % není rozhodnuto. Zbytek dotazovaných (64,2 %) nepředpokládá, že by v budoucnosti uvažoval o založení školního chovu. Některé z důvodů můžeme nalézt ve vyhodnocení čtvrté položky této sekce.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Určitě ano	0	0 %
Spíše ano	6	18,8 %
Nevím	6	18,8 %
Spíše ne	15	46,8 %
Určitě ne	5	15,6 %

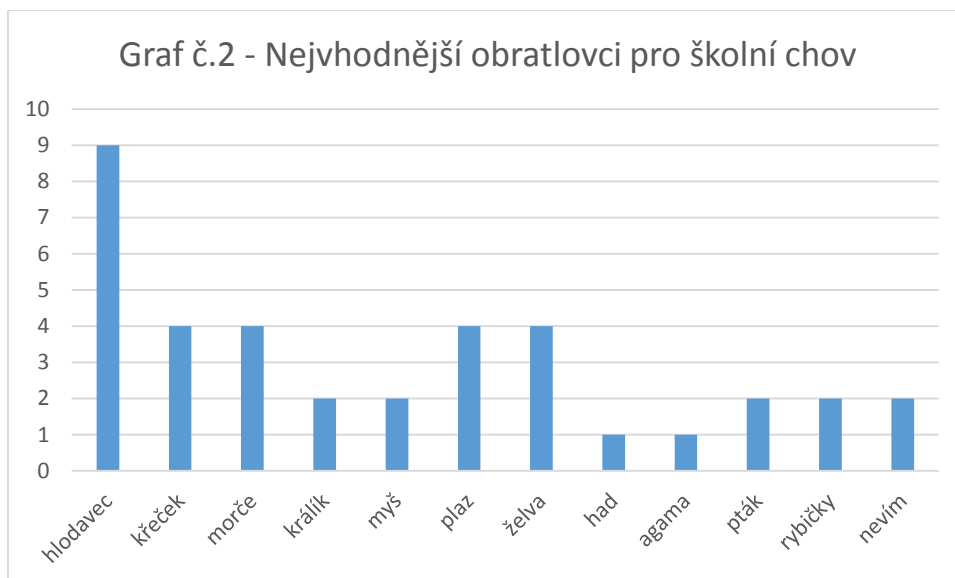
Druhá dotazníková položka v této sekci: *Myslíte si, že jsou školní chovy pro žáky přínosné?*

Přestože většina oslovených pedagogů ve své budoucnosti o založení školního chovu neuvažuje, považují tuto činnost za přínosnou pro své žáky. Až 28,1 % z nich označilo odpověď „*Určitě ano*“ a 43,8 % označilo odpověď „*Spíše ano*“, což v součtu tvoří 71,9 % všech odpovědí.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Určitě ano	9	28,1 %
Spíše ano	14	43,8 %
Nevím	9	28,1 %
Spíše ne	0	0 %
Určitě ne	0	0 %

Třetí dotazníková položka v této sekci: *Jaký druh obratlovce je podle Vás nejvhodnější pro školní chovy na ZŠ?*

Tato otázka byla položena jako otevřená a to z toho důvodu, aby nebyli respondenti omezeni ve svém výběru předpoklady autorky. Někteří z dotazovaných své odpovědi konkretizovaly (např. křeček, zakrslý králík), jiní odpovídali obecně (hlodavec, plaz). Celkový počet odpovědí přesahuje počet respondentů této sekce, jelikož mnozí uvedli více možných alternativ. Souhrn výsledků ukazuje následující graf:

V celkovém součtu lze říci, že nejvyšší procentuální podíl odpovědí mají drobní hlodavci (56,8 %), následování plazy (27 %), ptáky (5,4 %) a rybami (5,4 %), posledních 5,4 % odpovídajících uvedlo, že neví. Toto pořadí koresponduje s nejčastěji chovanými živočichy uváděnými učiteli se zkušenostmi s chovy (savci 71,5 %, plazi 28,6 %). Je zajímavé, že výsledky této položky uvádí široké spektrum obratlovců, kde jsou zastoupeny i druhy, které nepatří mezi nejvíce chované druhy v rámci ČR.¹⁶ Čímž vyvstává otázka, podle jakého klíče vyučující vybírají živočichy pro své chovy. Toto téma by se mohlo stát námětem pro další výzkum.

Čtvrtá dotazníková položka v této sekci: *Co vnímáte jako největší překážku při zakládání školních chovů?*

Při zadávání této otázky byla opět zvolena možnost otevřených odpovědí, respondenti měli tedy možnost volného vyjádření a uvedení více alternativ (celkem bylo uvedeno 36 položek).

Nejvíce se vyučující bojí přístupu a nedostatečné péče ze strany žáků (27,8 %). Obávají se, že pozornost dětí vůči chovanému živočichovi bude postupně opadat, až do té míry, že se mu bude věnovat pouze minimum jedinců: „Kolektivní péče o cokoliv, natož o živého tvora je vždy velký problém, takže to vždy někdo takzvaně odnese a ostatní se

1. ¹⁶ FEDIAF. *Facts & Figures*. Brusel: European Pet Food Industry Federation, 2014. Dostupné také z: <http://www.fediaf.org/facts-figures/>

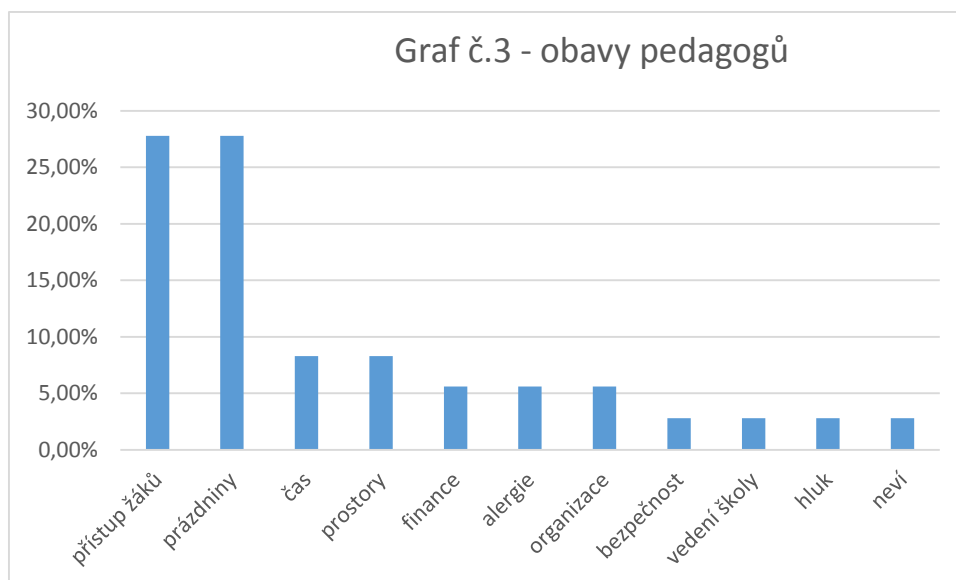
vezou. / Přístup žáků. Nejprve jsou nadšeni, postupně nadšení opadne a o zvíře se žáci přestanou starat. / Nezodpovědnost žáků v péči o zvíře. “

Další velmi častou obavou byla péče v době prázdnin, víkendů a volných dnů (27,8 %). V některých případech nebyl tento problém pro pedagoga pouze otázkou personální, ale i technickou, jelikož podmínky v budově školy nebyly za nepřítomnosti žáků optimální pro život zvířat: „Starost o zvířata v době prázdnin a také to, že přes noc a víkend se ve školní budově netopí, tak by tam nebylo pro živá zvířata moc příjemno.“

Vyučující jako potencionální překážky dále vnímají:

- Časovou náročnost 8,3 %
- Náročnost na prostor 8,3 %
- Finanční náročnost 5,6 %
- Alergie 5,6 %
- Organizační náročnost (přesuny žáků) 5,6 %
- Bezpečnost 2,8 %
- Hluk 2,8 %
- Přístup vedení školy 2,8 %

(2,8 % dotazovaných odpovědělo, že neví)

9.2. Zahraniční dotazníky

V následujících kapitolách budou prezentovány výsledky dotazníků zasílaných do zahraničí. Výběr zemí zapojených do tohoto šetření je popsán výše v kapitole Metodika.

Konkrétní vyučující byli vybíráni přes portál etwinning určený pro mezinárodní spolupráci učitelů. S některými z respondentů se povedlo navázat kontakt ještě před plošným rozesláním dotazníků, ostatní byli kontaktováni náhodně na základě abecedního seznamu dostupného na tomto serveru za použití příslušných filtrů (věk žáků, země atd.). Všichni oslovení pedagogové byli kontaktováni přes email. Obecně zde byla nižší návratnost dotazníků než v případě České republiky, což bylo způsobeno několika faktory. Prvním z nich je případná jazyková bariéra (všechny dotazníky byly zasílány v anglickém jazyce), avšak tento faktor měl pravděpodobně minimální dopad, jelikož na výše zmíněném portálu je anglický jazyk všeobecně používaným komunikačním jazykem. Druhým faktorem je častá nemožnost rozlišení neaktivního profilu na portále etwinning. Posledním faktorem je neochota některých učitelů k vyplnění dotazníku, z důvodu častých požadavků na tuto činnost v rámci portálu. Přes všechny tyto překážky se právě tento způsob oslovení dotazovaných ukázal jako nejefektivnější.

9.3. Norsko

Celkem bylo odesláno 65 dotazníků, přičemž dotazníkového šetření se aktivně zúčastnilo 20 respondentů, návratnost je tedy 30,8 %.

9.3.1. Úvodní sekce.

První dotazníková položka v této sekci: *What age are your students?*

Přestože norský školní systém není rozdělen zcela identicky jako systém český (viz kapitola zabývající se norským školstvím), tak i zde jsou vyučující zaměřeni na práci se staršími, či mladšími žáky. Žádný z respondentů se ve své profesi nevěnuje oběma věkovým skupinám.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
6-11 years old	12	60 %
12-15 years old	8	40 %
Other	0	

Druhá dotazníková položka v této sekci: *Do you have experience with raising vertebrates at the school? (In the role of teacher)*

V této položce drtivě převážila negativní odpověď. Pouze jeden z dotazovaných odpověděl kladně. Z tohoto důvodu byla z této části práce vyloučena sekce věnující se pedagogům se zkušenostmi s chovy.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Yes	1	5 %
No	19	95 %

Dotazovaný, jež jako jediný pracoval se školním chovem obratlovců, vyvíjel tuto činnost v rámci přírodovědného projektu, kdy žáci pozorovali vývoj života slepice od vyklubání vejce do dospělosti, nejednalo se tedy o tradiční chov zvířete v prostředí školní třídy. Jeho zkušenosti s chovem i přístupem vedení školy byly pozitivní a tento typ práce by svým kolegům zcela jistě doporučil. Jako největší překážku, či problém chovu vidí péči v době prázdnin.

9.3.2. Sekce pro pedagogy bez zkušeností s chovy - Teachers without experience with animals at school.

První dotazníková položka v této sekci: *Would you like to keep animals at school in the future?*

Stejně jako v České republice i zde je postoj pedagogů k možné budoucí práci se zvířaty v rámci školní praxe spíše negativní (60 % respondentů se vyjádřilo negativně).

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Definitely yes	0	0 %
Rather yes	2	10 %
I don't know	6	30 %
Rather no	10	50 %
Definitely no	2	10 %

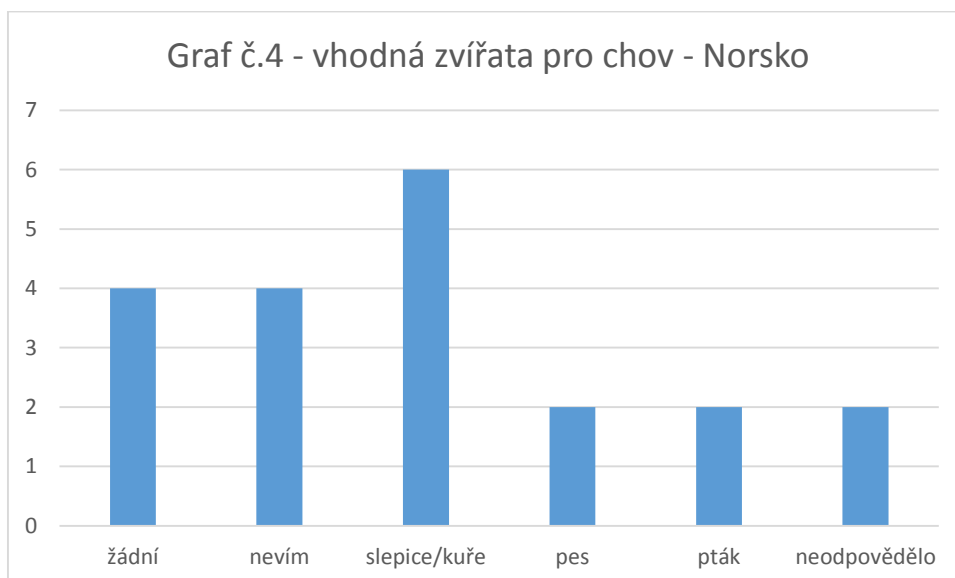
Druhá dotazníková položka v této sekci: *Do you think that keeping animals at school is beneficial for students?*

Podobnost s českými výsledky můžeme najít také zde. Stejně jako v šetření provedeném v ČR i zde je těžiště odpovědí v první polovině tabulky, avšak s tím rozdílem, že většina norských pedagogů označila odpověď „*Nevím (I don't know)*“ přičemž jejich čeští kolegové nejvíce označovali možnost „*Spíše ano*“.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Definitely yes	2	10 %
Rather yes	6	30 %
I don't know	12	60 %
Rather no	0	0 %
Definitely no	0	0 %

Třetí dotazníková položka v této sekci: *What kind of vertebrates is the most suitable for keeping at school?*

Zde se poprvé výsledky z Norského království výrazně odlišily od výsledků českých. Značná část pedagogů v této položce odpovídala, že neví, nebo že druhy obratlovců vhodné pro chov ve škole neexistují. Pokud již uváděli konkrétní druhy zvířat, neobjevovaly se mezi nimi u nás běžní zástupci hlodavců, či plazů, ale slepice, pes, či drobné ptactvo. Tato skutečnost může poukazovat na fakt, že zájmové chovy nejsou v norských školách obvyklým jevem a převládá chov určený pro vzdělávací potřeby/projekty. Někteří respondenti na tuto otázku neodpověděli.

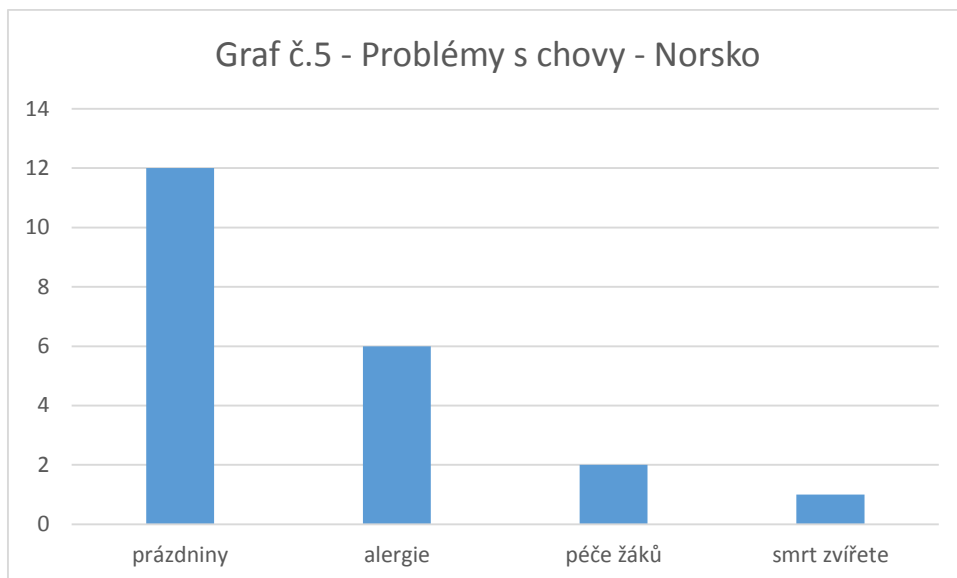

Čtvrtá dotazníková položka v této sekci: *What do you see as the biggest obstacle to the establishment of school breedings?*

Jako největší překážku pro školní chov vidí norští učitelé péči o zvířata v době prázdnin a dnů volna, také uvádí možné alergie žáků a celkovou strach o to, aby žáci zvládali starost o živé tvory: „*Taking care of the animals in the weekends and holidays. (Starat se o zvířata o víkendech a prázdninách)/ Animals need care 24/7. (Zvířata potřebují péči 24ú7)/ Allergic students. Taking care of them in holidays. (Alergičtí studenti. Starost o zvířata během prázdnin.)*“

Jeden z dotazovaných uvedl, že se obává reakce žáků na možné úmrtí chovaného živočicha: „*The responsibility of it all. Maybe the students will be sad if the animals died*“ (*Zodpovědnost za všechno. Studenti by možná byli smutní, pokud by zvíře zemřelo.*)

Stejně jako v české verzi dotazníku byly i zde odpovědi otevřené, dotazovaní mohli tudíž uvést více možností.

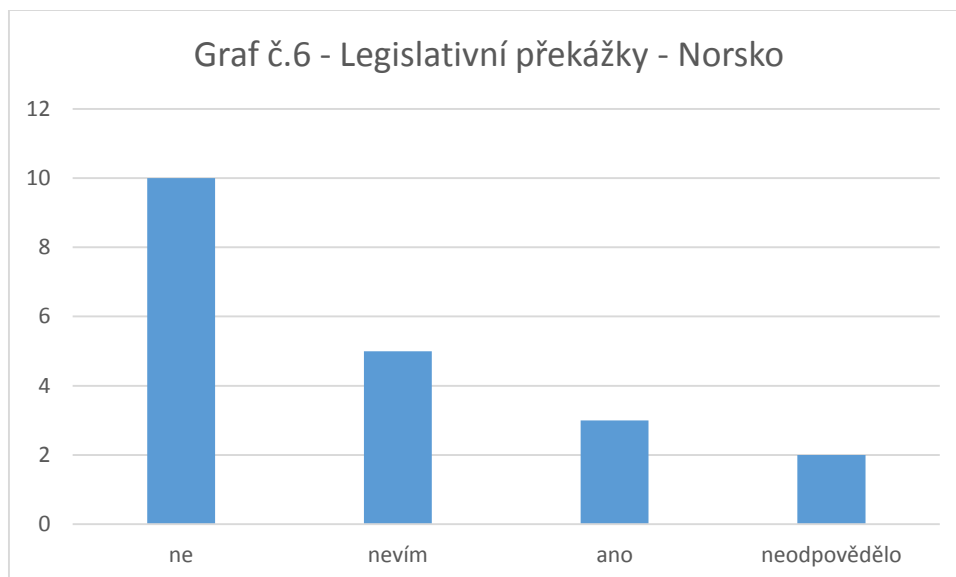

Pátá dotazníková položka v této sekci: *Do you know of any legislative obstacles for keeping animals at school? (At your country.)*

Tato dotazníková položka je jednou z dvou dotazů, které se nachází pouze v dotaznících určených pro zahraniční respondenty. Jejím hlavním cílem je zjištění, zda v dané zemi, v tomto případě v Norsku, existují nějaké legislativní překážky, kterých si jsou pedagogové vědomi a které mohou ovlivnit založení školního chovu.

Je zajímavé, že přestože většina dotazovaných odpověděla, že žádné právní překážky nezná, tři respondenti byli opačného názoru. Tato skutečnost může ukazovat na neznalost legislativních předpisů, či nezájem o tuto problematiku. Přičemž druhá jmenovaná možnost se jeví jako pravděpodobnější vzhledem k výsledkům dotazníkové položky č. 1.

Pátá dotazníková položka byla opět položena jako otevřená otázka.

Šestá dotazníková položka v této sekci: *Where do you teach? (What country?)*

Tato položka sloužila pouze jako kontrolní prvek pro případ, že by technickou, či jinou chybou došlo k záměně dotazníků z různých států. Všichni dotazovaní odpověděli „Norway (Norsko)“.

9.4. Polsko

Celkem bylo rozesláno 60 dotazníků, odpovědělo 19 respondentů, návratnost je tedy 31,7%.

9.4.1. Úvodní sekce.

První dotazníková položka v této sekci: *What age are your students?*

Stejně jako u norských respondentů i zde převažuje počet vyučujících, kteří pracují s dětmi mladšího školního věku, avšak tato převaha, je, opět shodně s výsledky z Norska, minimální.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
6-11 years old	11	57,9 %
12-15 years old	8	42,1 %
Other	0	0 %

Druhá dotazníková položka v této sekci: *Do you have experience with raising vertebrates at the school? (In the role of teacher)*

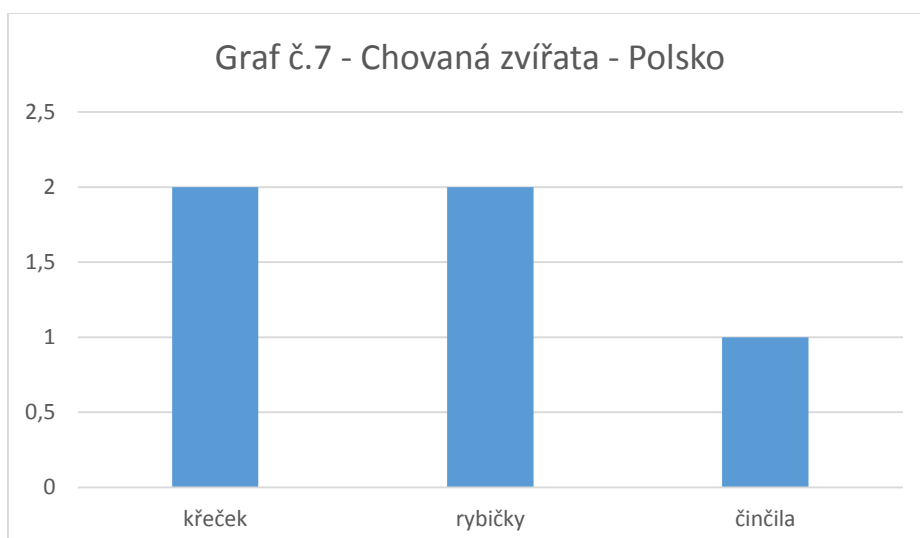
Zde se již výsledky odlišují od všech předchozích, vzhledem k počtu respondentů je počet kladných odpovědí na tuto otázku poměrně vysoký (26,3 %).

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Yes	5	26,3 %
No	14	73,7 %

9.4.2. Sekce pro pedagogy se zkušeností s chovy - Teachers with experience with animals at school.

První dotazníková položka v této sekci: *What vertebrate species have you worked with?*

Polské výsledky ukazují na oblíbenost podobných druhů zvířat, jako je tomu v České republice. Stejně jako u nás, i zde převažují drobní hlodavci.

Druhá dotazníková položka v této sekci: *Was your experience with keeping vertebrates at school positive or negative?*

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Entirely positive	1	20 %
Rather positive	3	60 %
Neutral	0	0 %
Rather negative	1	20 %
Negative	0	0 %

Třetí dotazníková položka v této sekci: *What was the attitude of the school management to raising animals at school?*

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Entirely positive	1	20 %
Rather positive	3	60 %
Neutral	1	20 %
Rather negative	0	0 %
Negative	0	0 %

Čtvrtá dotazníková položka v této sekci: *Would you recommend raising vertebrates at school to other teachers?*

Odpovědi na tuto položku korespondují s výsledky předchozí otázky, pouze s minimálními změnami směrem k záporným odpovědím.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Definitely yes	0	0 %
Rather yes	2	40 %
I don't know	2	40 %
Rather no	1	20 %

Definitely no	0	0 %
---------------	---	-----

Pátá dotazníková položka v této sekci: *What do you see as the biggest obstacle to the establishment of school breedings?*

Odpovědi, které se zde objevily, opakují již výše zmíněné překážky, na něž vyučující při své snaze o školní chov nejčastěji naráží: alergie, nevhodné prostory, hygiena, nedostatečná péče žáků a především otázka prázdnin a víkendů. Příkladem nejtypičtějších odpovědí mohou být následující úryvky:

„Assuming aquarium in the classroom of small children all the duties associated with the breeding rest on the teacher. In addition, it is difficult to tend farms on weekends (our fish were frozen during the heating faults). / Za předpokladu, že máme akvárium ve třídě malých dětí, všechny povinnosti spojené s péčí zůstávají na učiteli. Také je náročné zajistit péči o víkendech (naše ryba zmrzla během poruchy topení). “

“The hardest thing in this case is to ensure the safety for everyone. I don't want to hurt kids or animals./ Nejtěžší věcí je v tomto případě zajistit bezpečí pro všechny. Nechci, aby se zranili děti, nebo zvířata.”

“More and more children have allergies, hard to care of the animals during the holidays. / Více a více dětí má alergie, je těžké zajistit péči o zvířata během prázdnin.”

Šestá dotazníková položka v této sekci: *Do you know of any legislative obstacles for keeping animals at school? (At your country.)*

V tomto případě odpověděli čtyři z pěti dotazovaných, že o žádných právních překážkách, jež by zabraňovaly chovu obratlovců ve škole, nevědí. Poukazovaly pouze na obecné normy upravující podmínky chovu zvířat. Pouze jeden respondent odpověděl kladně (*„rather yes/asi ano“*), avšak svou odpověď bohužel nespecifikoval, proto nelze zjistit, zda měl na mysli ony zmíněné obecné normy, či nějaký konkrétní zákon.

Sedmá dotazníková položka v této sekci: *Where do you teach? (What country?)*

Všichni respondenti odpověděli *„Poland“*.

9.4.3. Sekce pro pedagogy bez zkušeností s chovy - Teachers without experience with animals at school.

V této sekci odpovídalo celkem 14 respondentů. Což je 73,7 % z celkového počtu odpovědí.

První dotazníková položka v této sekci: *Would you like to keep animals at school in the future?*

V odpovědi na tuto otázku se výsledkové pole rozdělilo přesně na dvě shodné poloviny, 28,5 % odpovídajících se přiklání ke kladné straně spektra, 42,9 % zůstává nerozhodnutých a 28,5 % se přiklání k záporné odpovědi.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Definitely yes	1	7,1%
Rather yes	3	21,4%
I don't know	6	42,9%
Rather no	3	21,4%
Definitely no	1	7,1%

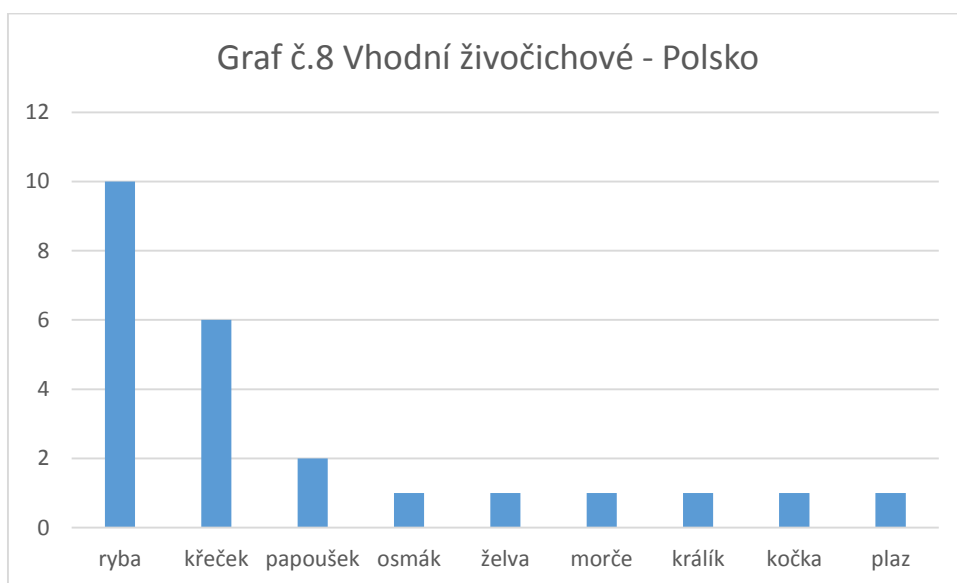
Druhá dotazníková položka v této sekci: *Do you think that keeping animals at school is beneficial for students?*

Podobně jako tomu je u ostatních států, tak i zde v odpovědích na tento dotaz převažují kladné hodnoty, pokud bych sečetli procentuální zastoupení odpovědí „*Definitely yes/určitě ano*“ a „*Rather yes/spíše ano*“, tak bychom dostali číslo 85,7 %.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Definitely yes	3	21,4 %
Rather yes	9	64,3 %
I don't know	1	7,1 %
Rather no	1	7,1 %
Definitely no	0	0 %

Třetí dotazníková položka v této sekci: *What kind of vertebrates is the most suitable for keeping at school?*

Převládajícím obratlovcem považovaným polskými pedagogy za nejvhodnějšího pro školní chov je ryba. Dotazovaní často uváděli jako důvod svého výběru relativní nenáročnost péče, skutečnost, že ryba nebude trpět citovou deprivací v době nepřítomnosti pečujících osob a také, že ryba je pro žáky nejméně rizikovým živočichem vzhledem k bezpečnosti a alergiím.

Čtvrtá dotazníková položka v této sekci: *What do you see as the biggest obstacle to the establishment of school breedings?*

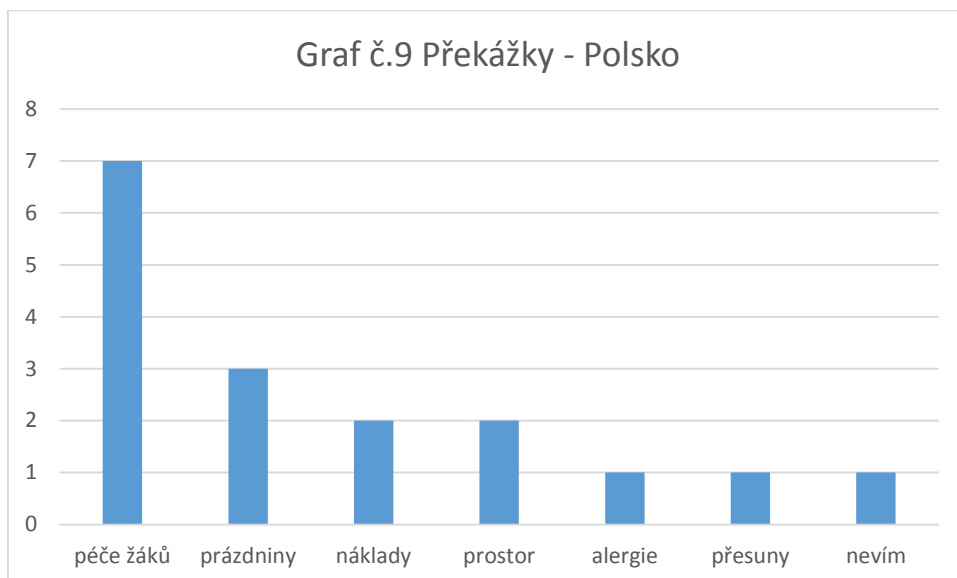
Jako největší překážku při zakládání školních chovů vidí polští kantoři přístup a péči žáků. Ve svých vyjádřeních nejčastěji uvádí, že žáci nevydrží dlouhodobě pečovat o svěřeného živočicha a mají obavy, aby zvíře nestrádalo.

„They need to be carried on by someone. When its something new everyone is interesed and excited, but after few months animals begin to be just a 'decoration' in class./

Potřebují, aby se o ně někdo staral. Když je něco nové, všichni jsou tím zaujatí, ale po několika měsících se zvíře stane pouhou dekorací ve třídě.“

„The lack of students' permanent willingness to take care of the animal/ Nedostatek trvalé vůle studentů postarat se o zvíře.“

“Responsibility of children, they can be cruel towards the animals./ Zodpovědnost dětí, mohou být ke zvířatům kruté.”

Pátá dotazníková položka v této sekci: *Do you know of any legislative obstacles for keeping animals at school? (At your country.)*

Většina vyučujících v odpovědi na tuto otázku uvádí, že žádné zákony, jež by omezovaly chov živočichů ve školním zařízení, nezná (11 odpovědí, 78,6 %). Zbývající respondenti poukazují na zákony upravující bezpečnost a odpovědnost za zdraví jak, žáků, tak zvířat. Lze tedy předpokládat, že se jedná o situaci srovnatelnou s Českou republikou, kdy neexistuje žádný zákon, který by o této problematice hovořil přímo, ale je ovlivněna mnoha nařízeními, které souvisí nepřímo.

Šestá dotazníková položka v této sekci: *Where do you teach? (What country?)*

Všichni respondenti odpověděli „*Poland*“.

9.5. Španělsko

Z celkového počtu 65 zaslaných dotazníků bylo vyplněno celkově 22. Návratnost tedy činí celkem 33,8 %.

9.5.1. Úvodní sekce.

První dotazníková položka v této sekci: *What age are your students?*

Mezi španělskými respondenty převažovali především vyučující mladších dětí, kteří tvoří nadpoloviční většinu dotazovaných. Pouze jednou se objevila odpověď „*other/jiné*“, tato odpověď nebyla bohužel konkretizována (přestože měl dotazovaný tuto možnost), můžeme ale předpokládat, že se jedná, stejně jako v případě některých českých učitelů, o pedagoga, který pracuje s širším věkovým spektrem žáků.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
6-11 years old	13	59,0 %
12-15 years old	8	36,4 %
Other	1	4,5 %

Druhá dotazníková položka v této sekci: *Do you have experience with raising vertebrates at the school? (In the role of teacher)*

Stejně jako tomu je u předešlých států, tak i zde výrazně převažuje počet záporných odpovědí. Kvůli této skutečnosti je následující sekce redukována, avšak veškeré získané informace v ní budou přehledně uvedeny.

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Yes	4	18,2 %
No	18	81,8 %

9.5.2. Sekce pro pedagogy se zkušeností s chovy - Teachers with experience with animals at school.

Do této sekce se díky své kladné odpovědi řadí celkem 4 respondenti. Tři z nich uvádí, že zvířetem s nímž ve škole pracovali, byla želva, jeden potom má zkušenost s chovem ptáka. Všichni mají kladné zkušenosti a práci se zvířaty by doporučili svým kolegům (2 respondenti se vyjádřili odpovědí „*Definitely yes/určitě ano*“ a 2 „*Rather yes/spíše ano*“), s překážkami se nesetkali ani ze strany vedení školy a nejsou si vědomi žádných legislativních překážek. Oni sami pak jako největší problém vidí péči o živočicha během prázdnin, ale zároveň dodávají, že v případě chovu želvy se tento problém minimalizuje vzhledem k její samostatnosti („*Turtles are very independant animals.*”).

9.5.3. Sekce pro pedagogy bez zkušeností s chovy - Teachers without experience with animals at school.

Do této sekce se řadí celkem 18 odpovídajících, což tvoří 81,8 % respondentů.

První dotazníková položka v této sekci: *Would you like to keep animals at school in the future?*

I zde se objevuje jev, který byl nastíněn již v předešlých rozborech. Většina dotázaných vyučujících spíše neuvažuje o založení školního chovu, či si odpovědi na tuto otázku není jistá, avšak následující dotazníková položka ukazuje, že přítomnost živočicha ve školním prostředí považují za přínosné pro své žáky.

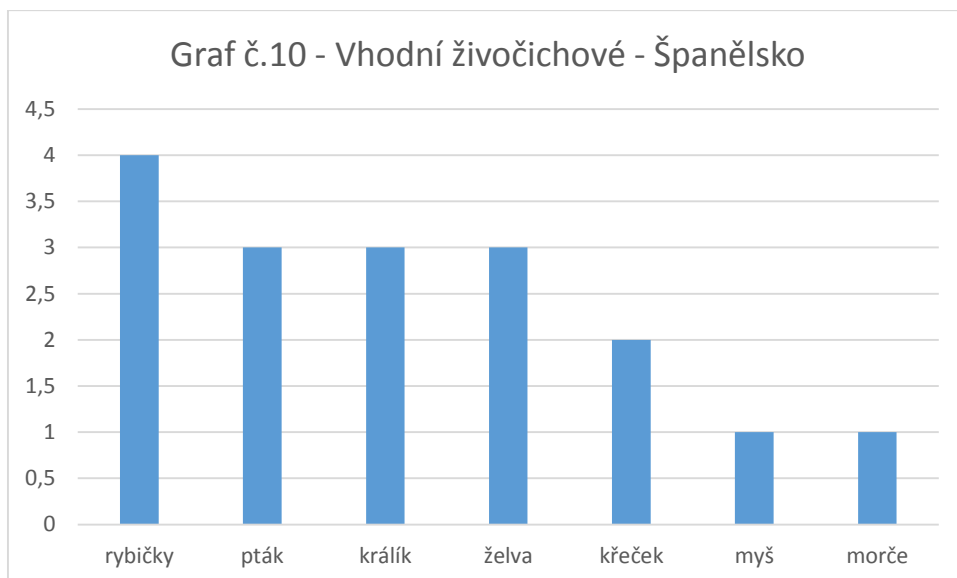
Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Definitely yes	1	5,6 %
Rather yes	1	5,6 %
I don't know	8	44,4 %
Rather no	8	44,4 %
Definitely no	0	0 %

Druhá dotazníková položka v této sekci: *Do you think that keeping animals at school is beneficial for students?*

Možnosti odpovědí	Celkový počet odpovědí	Procentuální zastoupení odpovědi
Definitely yes	2	11,1 %
Rather yes	9	50,0 %
I don't know	7	38,9 %
Rather no	0	0 %
Definitely no	0	0 %

Třetí dotazníková položka v této sekci: *What kind of vertebrates is the most suitable for keeping at school?*

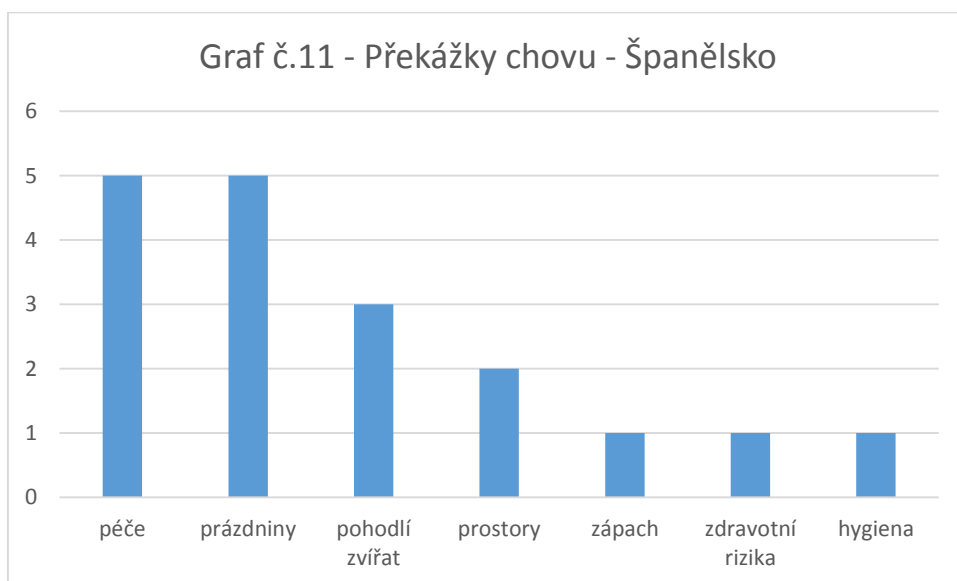
Nejčastěji zmiňovaným obratlovcem se v tomto případě staly rybičky, avšak pokud bychom sečetli údaje obsahující všechny drobné hlodavce, tvořila by tato skupina 35,3 % a stala by se nejpočetnější. Kromě konkrétních zástupců uvedených v následujícím grafu, se objevily ještě dvě odpovědi, které blížeji nespecifikovali výběr obratlovce: „*Animals who are not easily stressed- animal welfare is a concern for me. /Zvířata, která jsou odolná vůči stresu – obávám se o jejich životní pohodlí.*“, „*Little mammals or reptiles./ Drobní savci nebo plazi.*”

Čtvrtá dotazníková položka v této sekci: *What do you see as the biggest obstacle to the establishment of school breedings?*

Jako největší obava byla často uváděna nutnost pravidelné a dlouhodobé péče o živočicha: *„Daily cleaning and feeding the animals/ Denní čištění a krmení zvířat. Teenagers' and teachers' implication on taking care of the animals/ Spolupráce mezi teenagery a učiteli při péči o zvíře.“*

Stejný počet odpovědí byl zaznamenán také v případě obavy z náročnosti péče v době prázdnin. Následovaly obavy ze správného prospívání zvířat (welfare), dostatečných prostor, nepříjemného zápachu a zdravotních rizik, která mohou být spojena i s hygienickými nedostatky.

Pátá dotazníková položka v této sekci: *Do you know of any legislative obstacles for keeping animals at school? (At your country.)*

Na tento dotaz všichni zúčastnění odpovídali záporně, pouze v jednom případě se respondent zmínil, že nezná žádná zákonná opatření omezující chov živočichů ve škole, ale je nutno dodržovat hygienické předpisy, které by v některých případech mohly být překážkou.

Šestá dotazníková položka v této sekci: *Where do you teach? (What country?)*

Všichni respondenti odpověděli „*Spain*“. Jedna z odpovědí byla specifikována na „*Madrid, Spain*“.

10. Komparace výsledků

V této kapitole budou vzájemně porovnány výsledky z vybraných zemí a České republiky. Komparovány budou vždy údaje z jedné dotazníkové položky a data budou uváděna v podobě procentuálního zastoupení dané odpovědi. Slovní komentář k získaným výsledkům bude umístěn do kapitoly 10. Diskuze.

Úvodní sekce: Věk žáků vyučovaných dotazovanými pedagogy.			
	6-11 let	12-15 let	Jiné
Česká republika	44,7 %	36,8 %	18,4 %
Norsko	60 %	40 %	0 %
Polsko	57,9 %	42,1 %	0 %
Španělsko	59 %	36,4 %	4,5 %

Úvodní sekce: Zkušenosti s chovem živočichů.		
	Ano	Ne
Česká republika	15,8 %	84,2 %
Norsko	5 %	95 %
Polsko	26,3 %	73,7 %
Španělsko	18,2 %	81,8 %

V následujících přehledech jsou komparována data získaná od pedagogů se zkušenostmi se školními chovy. Jako první je zařazena tabulka obsahující souhrn nejčastěji chovaných druhů, kde jsou uvedeni vždy první tři nejčastěji zmínění živočichové. Jak již bylo napsáno výše, v případě dat získaných z Norska uvedl pouze jeden z respondentů, že má zkušenosti se školním chovem, což je důvod nabytí stoprocentních hodnot v šesti následujících tabulkách.

Pedagogové se zkušenostmi: Nejčastěji chované druhy.				
	Česká republika	Norsko	Polsko	Španělsko
Křeček	35,7 %	/	40 %	/
Želva	14,3 %	/	/	75 %
Pískomil	14,3 %	/	/	/

Kuře/slepice	/	100 %	/	/
Rybičky	/	/	40 %	/
Činčila	/	/	20 %	/
Pták	/	/	/	25 %

Pedagogové se zkušenostmi: Hodnocení zkušeností.

	Česká republika	Norsko	Polsko	Španělsko
Zcela pozitivní	0 %	100 %	20 %	50 %
Spíše pozitivní	83,3 %	0 %	60 %	50 %
Neutrální	16,7 %	0 %	20 %	0 %
Spíše negativní	0 %	0 %	0 %	0 %
Negativní	0 %	0 %	0 %	0 %

Pedagogové se zkušenostmi: Přístup vedení školy.

	Česká republika	Norsko	Polsko	Španělsko
Zcela pozitivní	50 %	100 %	20 %	50 %
Spíše pozitivní	33,3 %	0 %	60 %	50 %
Neutrální	16,7 %	0 %	20 %	0 %
Spíše negativní	0 %	0 %	0 %	0 %
Negativní	0 %	0 %	0 %	0 %

Pedagogové se zkušenostmi: Doporučil byste školní chov ostatním pedagogům?

	Česká republika	Norsko	Polsko	Španělsko
Určitě ano	0 %	100 %	0 %	50 %
Spíše ano	33,3 %	0 %	40 %	50 %
Nevím	66,7 %	0 %	40 %	0 %
Spíše ne	0 %	0 %	20 %	0 %
Určitě ne	0 %	0 %	0 %	0 %

Pedagogové se zkušenostmi: Největší problémy školních chovů.				
	Česká republika	Norsko	Polsko	Španělsko
Prázdniny	14,3 %	100 %	25 %	75 %
Péče žáků	28,6 %	/	12,5 %	/
Hygiena	14,3 %	/	12,5 %	/
Alergie	14,3 %	/	12,5 %	/
Prostory	14,3 %	/	12,5 %	/
Bezpečnost	/	/	12,5 %	/
Zdraví zvířat	/	/	12,5 %	/
Žádný	/	/	/	25 %

Pedagogové se zkušenostmi: Právní překážky.		
	Ano	Ne
Česká republika	Otázka nezařazena	Otázka nezařazena
Norsko	0 %	100 %
Polsko	20 %	80 %
Španělsko	0 %	100 %

Druhou část této kapitoly tvoří data získaná od pedagogů, kteří se školními chovy v rámci své praxe nikdy nepracovali. Jelikož se jedná o velkou většinu dotazovaných, je celková výpovědní hodnota značně vyšší, než v předcházejícím oddílu.

Pedagogové bez zkušeností: Budoucí zájem.				
	Česká republika	Norsko	Polsko	Španělsko
Určitě ano	0 %	0 %	7,1 %	5,6 %
Spíše ano	18,8 %	10 %	21,4 %	5,6 %
Nevím	18,8 %	30 %	42,9 %	44,4 %
Spíše ne	46,8 %	50 %	21,4 %	44,4 %
Určitě ne	15,6 %	10 %	7,1 %	0 %

Pedagogové bez zkušeností: Přínos pro žáky.				
	Česká republika	Norsko	Polsko	Španělsko
Určitě ano	28,1 %	10 %	21,4 %	11,1 %
Spíše ano	43,8 %	30 %	64,3 %	50 %
Nevím	28,1 %	60 %	7,1 %	38,9 %
Spíše ne	0 %	0 %	7,1 %	0 %
Určitě ne	0 %	0 %	0 %	0 %

Pedagogové bez zkušeností: Nejvhodnější druhy pro chov.				
	Česká republika	Norsko	Polsko	Španělsko
Křeček	10,8 %	/	25 %	11,8 %
Želva	10,8 %	/	4,7 %	17,6 %
Hlodavec	24,3 %	/	/	/
Kuře/slepice	/	30 %	/	/
Rybičky	5,4 %	/	41,7 %	23,5 %
Morče	10,8 %	/	4,7 %	5,9 %
Pták	5,4 %	10 %	8,3 %	17,6 %
Plaz	10,8 %	/	4,7 %	/
Králík	5,4 %	/	4,7 %	17,6 %
Myš	5,4 %	/	/	5,9 %
Agama	2,7 %	/	/	/
Had	2,7 %	/	/	/
Pes	/	10 %	/	/
Kočka	/	/	4,7 %	/
Osmák			4,7 %	/
Nevím	5,4 %	20 %	/	/
Žádný	/	20 %	/	/
Neodpovědělo	/	10 %	/	/

Pedagogové bez zkušeností: Největší problémy školních chovů.				
	Česká republika	Norsko	Polsko	Španělsko
Prázdniny	27,8 %	57,1 %	17,6 %	27,8 %
Péče žáků	27,8 %	9,5 %	29,4 %	27,8 %
Hygiena	/	/	/	11,1 %
Alergie	5,6 %	28,6 %	5,9 %	/
Prostory	8,3 %	/	11,8 %	11,1 %
Bezpečnost	2,8 %	/	/	/
Zdraví zvířat	/	/	/	16,7 %
Čas	8,3 %	/	/	/
Finance	5,6 %	/	11,8 %	/
Organizace	5,6 %	/	/	/
Hluk	2,8 %	/	/	/
Zápach	/	/	/	5,6 %
Vedení školy	2,8 %	/	/	/
Smrt zvířete (dopad na žáky)	/	4,8 %	/	/
Nevím	/	/	5,9 %	/

Pedagogové se zkušenostmi: Právní překážky.				
	Ano	Ne	Nevím	Neodpovědělo
Česká republika	Otázka nezařazena	Otázka nezařazena	Otázka nezařazena	Otázka nezařazena
Norsko	15 %	50 %	25 %	10 %
Polsko	21,4 %	78,6 %	0 %	0 %
Španělsko	0 %	100 %	0 %	0 %

11. Diskuze

V této části práce budou rozebrány výsledky komparace získané dotazníkovým šetřením, jejich příčiny a možné důsledky.

Úvodní část dotazníku má primárně filtrační funkci vzhledem k následujícímu rozdělení dotazovaných na dvě skupiny. Avšak první položka se zabývá věkem žáků, se kterými vyučující pracují, tato položka byla do dotazníku umístěna z důvodu možnosti monitorovat zaměření pedagogů. Pokud by totiž došlo k situaci, kdy by jedna z odpovědí, potažmo věkových skupin žáků, výrazně převažovala, mohlo by to ovlivnit celkové výsledky. Nicméně tato situace nenastala, ve všech případech mírně převažují vyučující „prvního stupně“, což může být v první řadě způsobeno tím, že na portálu etwinning, z něhož byly získávány kontakty, je vyšší celkové zastoupení učitelů mladších dětí. Také to může ukazovat na vyšší aktivitu těchto pedagogů.

Jak již bylo řečeno výše, druhá společná dotazníková položka filtruje a rozděluje respondenty do dvou skupin. Výsledky zde jasně ukazují, že mezi vyučujícími věkou měrou převažují pedagogové bez zkušeností s chovy. Nejvyšší zastoupení kladně odpovídajících najdeme v Polsku, ale ani zde nepřekročí výsledný údaj 30 %. Některé z důvodů, jež vedou k těmto výsledkům, najdeme v odpovědích na další dotazníkové položky.

V části pro pedagogy se zkušenostmi se školními chovy je první položka věnována zastoupení různých skupin živočichů v chovech. Ve většině případů převažují drobní, běžně chovaní obratlovci jako jsou křeček, rybičky, či želvy. Výběr těchto živočichů byl, dle vyjádření některých pedagogů, podmíněn snadnou péčí a odolností živočicha. Výraznou anomálií jsou tu data získaná z Norska. Pokud přihlídneme k obdobné dotazníkové položce z části věnované pedagogům, kteří zkušenosti s chovy nemají, dostáváme zajímavý obraz. Výsledky ukazují na skutečnost, že v norském prostředí nemá přítomnost živočicha ve škole/třídě funkci „třídního mazlíčka“, jako spíše funkci vědeckou, kdy je žáky pozorován průběh ontogeneze daného živočicha, nejčastěji kuřete/slepice.

Následující položky zaměřené na celkové zkušenosti, přístup vedení školy a možnost doporučit chov ostatním učitelům mají všechny velmi podobné výsledky. Odpovídající se nejčastěji pohybují v horní části tabulky s možnostmi „*zcela pozitivní/určitě ano*“ a „*spíše pozitivní/spíše ano*“, či označují střední odpověď „*neutrální/nevím*“.

Převládající kladné, či alespoň nezáporné hodnocení může být dáno několika aspekty. Prvním z nich je skutečnost, že pokud se vyučující rozhodne pro založení chovu, můžeme předpokládat, že důkladně zvážil všechna možná rizika a ke svému projektu má pozitivní přístup. V tomto případě ho neodradí očekávatelné obtíže, a tudíž nebude výše zmíněné položky hodnotit negativně. Druhým aspektem může být vliv vlastního sebehodnocení, jelikož úspěšnost, či neúspěšnost chovu je z části daná i prací a přístupem kantora, který může mít následně sklony k celkově lepšímu hodnocení.

Poslední komparovanou položkou se stal dotaz na možné legislativní překážky, které by mohly omezit, či zcela zakázat školní chov. Tento prvek byl zařazen pouze do zahraniční verze dotazníku, jelikož právní předpisy České republiky jsou volně dostupné a snadno zpracovatelné (viz kapitola 5. Právní aspekty). Všichni pedagogové (z obou částí dotazníku) na tento dotaz odpovídali ve větší míře záporně, nebo uváděli, že neví. K částečnému zkreslení zde mohlo dojít vlivem toho, že někteří respondenti odpovídali, kladně s vysvětlením, že existují hygienické, či bezpečnostní předpisy, jejichž porušení se v případě přítomnosti zvířete ve školním prostředí obávají. Jiní naopak odpovídali záporně, jelikož si nejsou vědomi zákona, který by přímo reguloval školní chovy. Přičemž lze objektivně říci, že tyto dvě možnosti se nevylučují, mohou existovat jistá hygienická a bezpečnostní omezení bez přímého zákazu chovů.

Velmi zajímavé výsledky přinesly první dvě položky obsažené v části pro pedagogy bez zkušeností s chovy. První z nich zjišťovala možný budoucí zájem vyučujících o tuto činnost. Nejvyšší výsledné hodnoty se nejčastěji pohybovaly mezi možnostmi „*Nevím*“ a „*Spíše ne*“ a to bez ohledu na stát. Naopak při dotazu na užitečnost a prospěšnost školního chovu pro žáky pedagogové nejčastěji odpovídali označením odpovědi „*Určitě ano*“, nebo „*Spíše ano*“. (Kromě respondentů z Norska, kteří nejčastěji odpovídali možnostmi „*Nevím*“.) Tento rozdíl nabízí zajímavé porovnání, přestože velká část kantorů považuje přítomnost živočicha ve škole za přínosnou, neplánují chov založit. Některé příčiny tohoto jevu lze nalézt mezi odpověďmi na položku zkoumající největší překážky při zakládání školních chovů. Přestože odpověď byla v tomto případě otevřená, objevily se dvě položky, které mezi odpověďmi dominovaly ve všech čtyřech zkoumaných zemích. První je obava o zajištění vhodné péče v době prázdnin a volných dnů. Vyučující měli obavy jak o personální, tak o technické řešení tohoto problému. Ne všichni pedagogové jsou ochotni si v době prázdnin vzít chovaného živočicha do péče a v případě jeho svěření některému z žáků nemají kontrolu nad jeho životními podmínkami.

Překážkou také může být samotné prostředí školy, kde v nepřítomnosti žáků nemusí být vhodné prostředí pro život zvířete (přílišný chlad/teplo atd.). Druhou opakující se položkou byla samotná péče žáků. Často se objevoval názor, že děti nevydrží pečovat o živého tvora dlouhodobě a po nějaké době bude tuto činnost vykonávat pouze hrstka žáků, či samotný učitel. Součástí této obavy byla i úroveň celkové kvality péče s ohledem na možné ohrožení zdraví, či života zvířete.

Je otázkou do jaké míry vyučující dokáží odhadnout možná rizika a překážky při vedení školního chovu. Avšak na uvedené problémy upozorňovali i ti z respondentů, kteří již za sebou zkušenost s chovem měli. Jejich vyjádření naznačují, že tyto problémy jsou překonatelné, nicméně je nutné vynaložit zvýšené úsilí a čas na jejich řešení, což není vždy možné.

12. Závěr

Založení a vedení školního chovu není pro pedagogy snadným úkolem. Ti, kteří se o tuto činnost zajímají, naráží na široké spektrum možných překážek, jako jsou vhodný výběr živočicha, dodržení hygienických zásad, dlouhodobé zajištění správné péče, vhodná motivace a práce s žáky a další. Práci nemá vyučující usnadněnou ani vzhledem k právním předpisům, jež nejsou zcela jednoznačné. Největší přímý vliv mají často nařízení vydávaná na lokální úrovni, se kterými je nutno se individuálně seznámit a v průběhu času je stále sledovat.

Tato práce se svým zaměřením snažila alespoň částečně zpřehlednit problematiku školních chovů a upozornit na nejčastější problémy se kterými se kantoři setkávají a kterých se obávají. Jak se ukázalo, názory na toto téma jsou velmi podobné, bez ohledu na státní příslušnost jednotlivých pedagogů, kteří ve většině případů považují školní chovy za přínosné, avšak jejich založení je pro ně příliš náročné. Pokud by si ale měli vybrat nějakého obratlovce pro práci s žáky, byli by to nejčastěji běžně chované druhy, které nemají vysoké požadavky na péči, jako jsou drobní hlodavci, ryby.

Výjimku zde částečně tvoří respondenti z Norska, kteří celkově k tématu přistupovali nejnegativněji (budoucí zájem, přínos pro žáky) a jejichž výběr potencionálního živočicha pro chov byl také velmi odlišný (viz předchozí kapitoly).

Vzhledem k výsledkům získaným dotazníkovým šetřením se nabízí několik možností, jak toto téma dále rozvíjet. Jednou z nich je zjištění zájmu o budoucí založení chovu, v případě, že by za něj byl daný pedagog finančně ohodnocen, což by mu částečně kompenzovalo zvýšené úsilí a časovou náročnost. Dále by se samozřejmě mohla práce rozšířit o jiné zahraniční respondenty, nebo se naopak hlouběji zaměřit na jednoho z již zkoumaných. Zde by bylo pravděpodobně nejvhodnější dále se zabývat učiteli z Norska, jelikož právě ti vykazovali největší odlišnost.

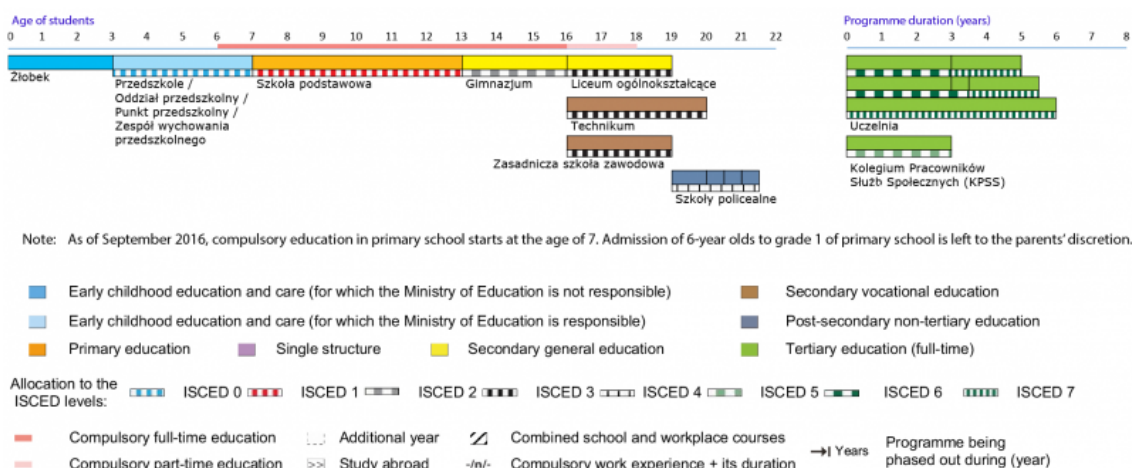
13. Seznam použité literatury

1. BAKKEN, Anders a Jon Ivar ELSTAD. *The Knowledge Promotion Reform* [online]. Norway: NOVA, 2012 [cit. 2016-11-13]. ISBN 978-82-7894-426-4. Dostupné z: <https://www.hioa.no/eng/About-HiOA/Centre-for-Welfare-and-Labour-Research/NOVA/Publikasjonar/Rapporter/2012/The-Knowledge-Promotion-Reform>
2. BAREŠOVÁ, Marika. *Strach, fobie a znechucení z bezobratlých živočichů z evolučně psychologické perspektivy*. Praha, 2010.
3. BERTRAND, S. Salmonella infections associated with reptiles: the current situation in Europe. *Eurosurveillance* [online]. 2008, **2008**(13) [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://europepmc.org/abstract/med/18761944>
4. *Centers for Disease Control and Prevention* [online]. Atlanta: CDC, 2016 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.cdc.gov/features/animalsinschools/>
5. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
6. DICKINSON, George E. First Childhood Death Experiences. *OMEGA--Journal of Death and Dying* [online]. 1992-1-1, **25**(3), 169-182 [cit. 2016-11-12]. DOI: 10.2190/M8F0-TN3F-EFCB-H8N3. ISSN 0030-2228. Dostupné z: <http://ome.sagepub.com/lookup/doi/10.2190/M8F0-TN3F-EFCB-H8N3>
7. DOUBRAVA, Lukáš. Polské školství jako skokan roku. In: *Učitel'ské noviny* [online]. Praha: ČTK, 2014 [cit. 2016-11-02]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=7856>
8. DŽUPOVÁ, Olga, Jiří BENEŠ a Kamil ZÍTEK. Leptospiróza – kazuistika těžké formy onemocnění z neobvyklého zdroje. *Zprávy CEM* [online]. 2006, **2006**(15), 135-137 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/documents/CeM/NRLs/leptospiroy/Publikace/lepto_kazuistika.pdf
9. *EURYDICE* [online]. Brusel: Eurydice network, 2015 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Redirect>
10. FEDIAF. *Facts & Figures*. Brusel: European Pet Food Industry Federation, 2014. Dostupné také z: <http://www.fediaf.org/facts-figures/>
11. FERNÁNDEZ, Enrique Jimeno. Un informe para Educació asegura que el 15% de los alumnos de la ESO "no hacen nada. *La Vanguardia* [online]. 2011, **2011**(04/2011) [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: <http://www.lavanguardia.com/vida/20110403/54135679307/un-informe-para-educacio-asegura-que-el-15-de-los-alumnos-de-la-eso-no-hacen-nada.html>
12. FOX, James G. Cheyletiella Infestation of Cats and Their Owners. *Archives of Dermatology* [online]. 1978, **114**(8), 1233- [cit. 2016-11-09]. DOI: 10.1001/archderm.1978.01640200085029. ISSN 0003-987x. Dostupné z: <http://archderm.jamanetwork.com/article.aspx?doi=10.1001/archderm.1978.01640200085029>
13. GANZERT, Robin a Amy MCCULLOUGH. *Pets in classroom study* [online]. Washington, D.C.: National headquarters, 2015 [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.americanhumane.org/app/uploads/2016/08/PETS-IN-THE-CLASSROOM-CKT-R4.pdf>

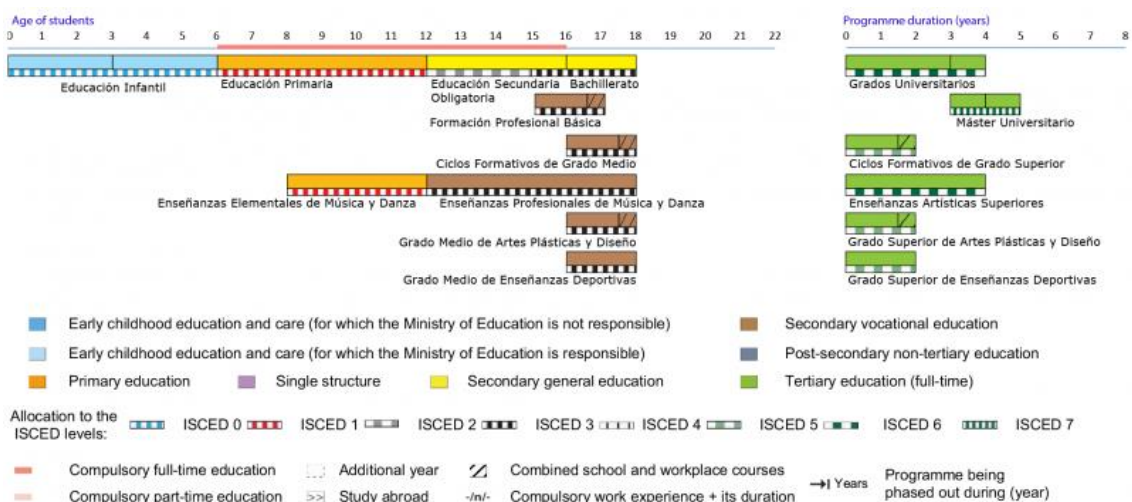
14. HOSÁK, Ladislav, Michal HRDLÍČKA a Jan LIBIGER. *Psychiatrie a pedopsychiatrie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, s.255. ISBN 978-80-246-2998-8.
15. HUMMEL, Eberhard, Christoph RANDLER a Pavol PROKOP. Practical Work at School Reduces Disgust and Fear of Unpopular Animals. *Society & Animals* [online]. 2012, **20**(1), 61-74 [cit. 2016-11-06]. DOI: 10.1163/156853012X614369. ISSN 1063-1119. Dostupné z: <http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163/156853012x614369>
16. JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. Zkušenosti s chovem exotických zvířat v českém školství. *Sborník příspěvků konference Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2008. 1. vyd. str. 53 - 58.
17. KELLNEROVÁ, Dana. *Chov zvířat ve školách*. Brno: Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2013. Metodický materiál pro učitele. ISBN 978-80-87604-57-1.
18. KLOUČEK, Ondřej. CITES – základní informace. In: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha: MŽP, 2015 [cit. 2016-10-09]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy/\\$FILE/ODOIMZ-CITES_ZAKLADNI_INFO_150512.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy/$FILE/ODOIMZ-CITES_ZAKLADNI_INFO_150512.pdf)
19. KOVANDOVÁ, Petra. *KOMPARACE VZDĚLÁVACÍCH SYSTÉMŮ V ČESKÉ REPUBLICE A ŠPANĚLSKU*. České Budějovice, 2011. Diplomová práce.
20. MURPHY, Cynthia. Active and passive participation in the contact desensitization of snake fear in children. *Behavior therapy* [online]. 1973, **4**(2), 203-211 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0005789473800292>
21. ÖHMAN, Arne. Emotion Drives Attention: Detecting the Snake in the Grass. *Journal of Experimental Psychology: General* [online]. 2001, **130**(3) [cit. 2016-11-06]. DOI: 10.1037/AXJ96-3445.130.3.466. Dostupné z: <https://www.apa.org/pubs/journals/releases/xge-1303466.pdf>
22. PETA: *What's the Problem With Classroom 'Pets'?* [online]. Norfolk: People for the Ethical Treatment of Animals, 2015 [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.peta.org/teachkind/humane-classroom/whats-problem-classroom-pets/>
23. PORESKEY, ROBERT H. a CHARLES HENDRIX. DIFFERENTIAL EFFECTS OF PET PRESENCE AND PET-BONDING ON YOUNG CHILDREN. *Psychological Reports* [online]. 1990, **67**(1), 51-54 [cit. 2016-11-12]. DOI: 10.2466/pr0.1990.67.1.51. ISSN 0033-2941. Dostupné z: <http://prx.sagepub.com/lookup/doi/10.2466/pr0.1990.67.1.51>
24. PREY, Erin. *Furry Therapists: School Psychologists' Perceptions of the Advantages and Disadvantages of Animal Therapy in Wisconsin Schools*. Wisconsin, 2008.
25. ŠIMALJAKOVÁ, Mária. Zooantroponózne dermatofytózy. *Dermatológia pre prax* [online]. 2010, **4**(3), 86-88 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.solen.sk/pdf/55ffcc939190a2b26c8d3c842d2e88f4.pdf>
26. SMÍŠKOVÁ, Dita. Zoonózy: ohrožují nás domácí mazlíčci? *SANQUIS* [online]. 2009, **2009**(64), 88-89 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://www.address.cz/data/www.sanquis.cz/articles/files/64_zoonozy.pdf
27. SMÍŠKOVÁ, Dita. Zoonózy: ohrožují nás domácí mazlíčci? *SANQUIS* [online]. 2009, **2009**(64), 88-89 [cit. 2016-08-01]. Dostupné z: http://www.address.cz/data/www.sanquis.cz/articles/files/64_zoonozy.pdf

28. TRIEBENBACHER, SANDRA LOOKABAUGH. PETS AS TRANSITIONAL OBJECTS: THEIR ROLE IN CHILDREN'S EMOTIONAL DEVELOPMENT. *Psychological Reports* [online]. 1998, **82**(1), 191-200 [cit. 2016-11-12]. DOI: 10.2466/pr0.1998.82.1.191. ISSN 0033-2941. Dostupné z: <http://prx.sagepub.com/lookup/doi/10.2466/pr0.1998.82.1.191>
29. VALKOUNOVÁ, Tereza. Proč se děti bojí přírody? *Pediatric pro praxi*. 2011. Roč. 12, č. 1.
30. WOODWARD, David. Human Salmonellosis Associated with Exotic Pets. *JOURNAL OF CLINICAL MICROBIOLOGY* [online]. American Society for Microbiology, 1997, **35**(11), 2786-2790 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://jcm.asm.org/content/35/11/2786.full.pdf>

14. Přílohy

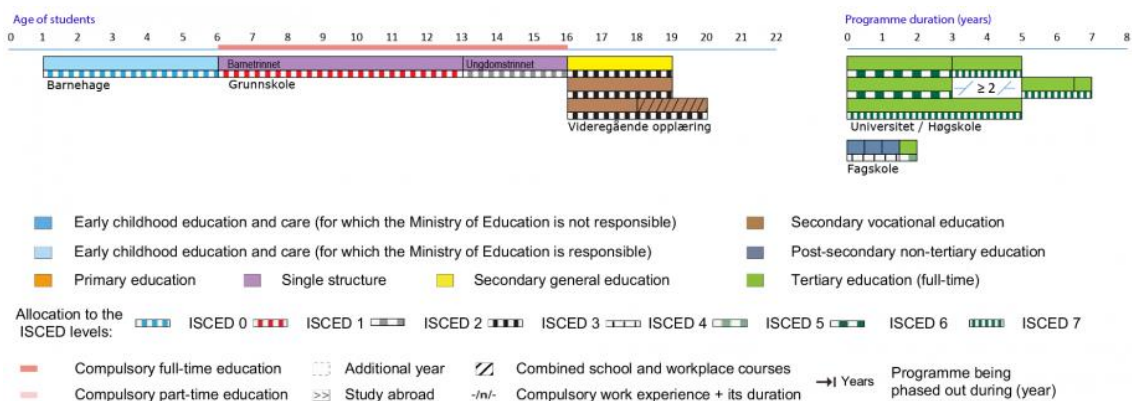
Obrázek 1. Přehled struktury školství v Polsku¹⁷

Obrázek 2. Přehled struktury školství ve Španělsku¹⁸

¹⁷ EURYDICE [online]. Brusel: Eurydice network, 2015 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Redirect>

¹⁸ EURYDICE [online]. Brusel: Eurydice network, 2015 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Spain:Redirect>

Obrázek 3. Přehled struktury školství v Norsku¹⁹

¹⁹ EURYDICE [online]. Brusel: Eurydice network, 2015 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Norway:Redirect>

